

MÄLARDALENS HÖGSKOLA

Mälardalens högskola
Institutionen för Ekonomi och Informatik
Institutionen för Samhällsteknik
Box 883
721 23 Västerås

C-uppsats, 10 poäng
Ekologisk ekonomi

2003-07-29

Det gröna guldet i Indonesien

- skogsavverkning, skogspolitik och aktörer sedan 1960-talet

Handledare: Professor Peter Söderbaum

Författare: Caroline Dahlbom

Sammanfattning

Datum	2003-07-29
Nivå	Examensarbete/C-uppsats i företagsekonomi med inriktning mot ekologisk ekonomi, 10 poäng
Författare	Caroline Dahlbom (780811) Furusundsgatan 18 115 37 Stockholm 08-641 47 08 E-post: caroline@lsu.se
Handledare	Professor Peter Söderbaum
Titel	Det gröna guldets i Indonesien – skogsavverkning, skogspolitik och aktörer sedan 1960-talet
Problem	Hur har olika intressen beaktats av den indonesiska regeringen i den historiska utvecklingen av skogspolitiken sedan 1960-talet i den yttre världen vad gäller: <ul style="list-style-type: none">- Människor som är beroende av skog för sin försörjning- Regionala myndigheter- Bolag med intressen inom skogsnäringen
Syfte	Att analysera den indonesiska regeringens förhållande gentemot människor beroende av skogen för sin försörjning, regionala myndigheterna och bolag inom skogsnäringen samt förhållandet dessa sinsemellan i den historiska utvecklingen av skogspolitiken sedan 1960-talet i den yttre världen.
Metod	Uppsatsen är i huvudsak av deskriptiv karaktär eftersom det är händelseförloppet inom skogspolitiken som beskrivs och hur olika intressen har beaktats. Informationsinsamling har framförallt skett genom fältstudier i Indonesien samt genom Internet.
Resultat	Den indonesiska regeringen har under flera decennier bedrivit en kortsiktig skogspolitik. Ekonomisk utveckling och tillväxt har varit ledord i politiken och skogsbolagens intressen har föregått andra. Människor, beroende av skogen för sin försörjning, har konstant negligerats. Utöver regeringen har de regionala myndigheterna haft stort inflytande när det gäller avverkningsproblematiken.

*The tree, which moves some to tears of joy, is in the eyes of others only
a green thing, which stands in the way.*

(William Blake, 1799)

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	4
1. INLEDNING	5
1.1 BAKGRUND	5
1.2 BESKRIVNING AV PROBLEMMRÅDE.....	5
1.3 PROBLEMFÖRMULERING	6
1.4 SYFTE	6
1.5 AVGRÄNSNINGAR	6
1.6 MÅLGRUPP.....	6
2. VETENSKAPLIGT SYNSÄTT	7
2.1 UPPSATSEN VETENSKAPLIGA UTGÅNGSPUNKT	7
2.2 <i>Ekologisk ekonomi</i>	7
2.2.2 <i>Från positivism till post-normal vetenskap</i>	9
3. ANGREPPSSÄTT	12
3.1 METOD.....	12
3.1.1 <i>Informationsinsamling</i>	13
3.1.2 <i>Källkritik</i>	14
4. TEORI	16
4.1 IDEOLOGI	16
4.2 MAKT- OCH FÖRDELNINGASPEKTER.....	17
4.3 DEMOKRATIASPEKTER	19
5. FALLSTUDIE INDONESIA	21
5.1. GEOGRAFISKA OCH DEMOGRAFISKA FAKTORER	21
5.2 POLITISK OCH EKONOMISK BAKGRUND	22
5.2.1 <i>Kolonialtiden</i>	22
5.2.2 <i>Soekarno-perioden</i>	23
5.2.3 <i>Soeharto-perioden</i>	23
5.2.4 <i>Nuvarande situation i Indonesien</i>	24
6. UTVECKLINGEN INOM SKOGSSEKTORN FRÅN 1960-TALET	26
6.1 SKOGSPOLITIK INOM ”NEW ORDER”	26
6.2 UPPKOMST AV ETT KOMMERSELLT SKOGSBRUK	27
6.2.2 <i>Timmerexport och plywoodindustri</i>	28
6.2.3 <i>Pappersmassaindustrin</i>	29
6.2.4 <i>Framväxten av oljepalmsplantage</i>	31
6.3 DECENTRALISERING AV SKOGSPOLITIK.....	34
7. ANALYS	37
7.1 IDEOLOGI	37
7.2 MAKT- OCH FÖRDELNINGASPEKTER.....	38
7.3 DEMOKRATIASPEKTER	39
8. SLUTORD	41
LITTERATUR- OCH KÄLLFÖRTECKNING	42

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Världens regnskog finns i huvudsak i tre områden: Syd- och Centralamerika, som är den största sammanhängande arealen, Sydostasien, i framförallt Indonesien och Malaysia samt i Centralafrika. Dessa områden täcker enbart cirka 7 % av jordens totala landareal, men utgör levnadsplats för mer än hälften av världens alla arter. Detta är ett resultat av miljontals år av evolution, vilket mänskligheten delvis håller på att undanröja. Varje år avverkas och bränns mer än 170 000 km² regnskog, ett område som motsvarar en tredjedel av Sveriges yta.¹

Indonesiens regnskog tillhör ett av de mest diversifierade och spektakulära ekosystemen i världen och beräknas uppgå till 10% av den totala regnskogsarealen. Flera utrotningshotade djur såsom tiger, leopard och orangutang finns i vissa delar av landet. Dessutom utgör området livsrum för 17 % av världens alla fågelarter, 10 % av alla blommor och 17% av alla reptil- och amfibiearter. Regnskogen är även viktig för 30-40 miljoner människor som för sin överlevnad är beroende av de resurser som finns i skogen.²

Varje år sker en markant minskning av Indonesiens regnskog och i landet sker en av världens snabbaste skogsavverkningar. Satellitbilder från 1997 påvisar 17 miljoner ha mindre skog på Kalimantan, Sulawesi och Sumatra jämfört med tolv år tidigare. Denna minskning motsvarar ca 14 % av den totala skogsarealen i landet som fanns vid 1985. Årligen avverkas 1,5 miljoner ha vilket motsvarande något mindre än halva Schweiz med en marginell återväxt³. Om den nuvarande avverkningstakten fortsätter kommer troligtvis all naturskog i delar av landet vara i stort sett borta om 10-15 år.⁴

1.2 Beskrivning av problemområde

I slutet av 1960-talet reformerades politiken avsevärt i Indonesien och gavs en tydlig marknadsliberal inriktning. Naturresurserna och framförallt skogen blev den bärande pelaren i landets finanser. Genom en uppsjö av olika lagar och regleringar skapades en struktur som banade vägen för en systematisk plundring av naturen.⁵

Under decennier avverkades stora arealer för att bland annat tillgodose råvarubehovet inom plywood- och pappersmassaindustrin, timmerexport eller för att bereda plats åt palmolja- och timmerplantage. Avverkningen är än i dag av betydande omfattning.⁶

Bakom problematiken ruvar en sammansättning av aktörer och faktorer som denna uppsats ämnar att analysera närmare. Min utgångspunkt är hur den indonesiska

¹ www.wwf.se, 2001-05-21.

² Ginting, personligt meddelande, 2001-04-26.

³ <http://www.snf.se/verksamhet/skog/tropiskskog-pappersindustrin.htm#bakgrund>, 2003-06-19

⁴ FLB, 1999

⁵ Barr 2001

⁶ Ibid.

regeringen genom sin politik har tagit hänsyn till olika intressen inom skogssektorn samt förhållandet dessa intressen sinsemellan.

1.3 Problemformulering

Hur har olika intressen beaktats av den indonesiska regeringen i den historiska utvecklingen av skogspolitiken sedan 1960-talet i den yttre övärlden⁷ i Indonesien vad gäller:

- Människor som är beroende av skog för sin försörjning⁸
- Regionala myndigheter
- Bolag med intressen inom skogsnäringen

1.4 Syfte

Att analysera den indonesiska regeringens förhållande gentemot människor som är beroende av skogen för sin försörjning, regionala myndigheterna och bolag inom skogsnäringen samt förhållandet dessa sinsemellan i den historiska utvecklingen av skogspolitiken sedan 1960-talet i den yttre övärlden.

Uppsatsen syftar till att ge en generell överblick och analys av utvecklingen av avverkningsproblematiken. Min förhoppning är att uppsatsen ska bidra till en ökad förståelse kring de politiska och ekonomiska aspekterna av problematiken i tropikerna generellt samt i Indonesien specifikt.

1.5 Avgränsningar

Uppsatsen kommer inte beröra de biologiska konsekvenserna av den skogspolitik som förts. Den finansiella kris som drabbade Sydostasien i slutet av 1990-talet kommer inte heller att detaljerat beskrivas. Vidare kommer uppsatsen inte att omfatta en analys av de allvarliga skogsbränder som pågick 1997 i stora delar av landet.

1.6 Målgrupp

Uppsatsen vänder sig till studenter, företag, myndigheter, frivilligorganisationer och andra som har eller borde ha ett intresse för ett hållbart internationellt skogsbruk.

⁷ Den yttre övärlden är definierad som alla öar förutom Java och Bali (se kartan på sidan 18).

⁸ Kommer att framöver både åsyftas till lokalbefolkning och ursprungsbefolkning

2. Vetenskapligt synsätt

I detta kapitel redogörs utifrån vilket vetenskapligt sammanhang som uppsatsen har skrivits. En diskussion kommer att föras kring författarens utgångspunkt som ekologisk ekonom med ett stort intresse för det aktuella uppsatsämnet och hur detta kan ha påverkat resultatet. Vidare kommer ekologisk ekonomi, positivism samt post-normalvetenskap förklaras.

2.1 Uppsatsen vetenskapliga utgångspunkt

Denna uppsats belyser skogsresurser i Indonesien med fokus på ett antal faktorer relevanta i en redogörelse av den historiska utvecklingen av skogspolitiken. En anledning att jag överhuvudtaget tog mig an problemområdet var min kritiska ståndpunkt angående hur skogen i Indonesien hanteras. Jag motsätter mig det sätt på vilket ekonomisk tillväxt prioriteras i förhållande till miljö- och social utveckling. Min utgångspunkt i uppsatsen är med andra ord att avverkningen är ett existerande problem av oerhörd komplexitet. Dock har jag ett intresse av att förstå hur denna utveckling har varit möjlig genom praktiserad politik samt involverade aktörer.

Ett samhällsvetenskapligt problem kan definieras som en upplevd skillnad mellan ett existerande tillstånd och ett önskvärt sådant, relevant ifråga till en aktörs kunskap, erfarenheter, värderingar och position i en social, institutionell och fysisk kontext. En mer dynamisk beskrivning är att en aktör värderar den existerande utvecklingsideologin och konsekvenserna av denna i jämförelse med en alternativ väg för utveckling.⁹

Författare Gunnar Myrdal ansåg att värderingar alltid är med oss och att opartisk forskning aldrig ägt rum. Våra värderingar avgör hur ett problem angrips, vilken modell som används, hur observationerna sällas och hur slutsatserna presenteras¹⁰. Från den stund en studie påbörjas till dess att den avslutas influeras den av forskarens världsbild. Värderingar och ideologier spelar med andra ord en väsentlig roll när problem definieras i olika sammanhang.¹¹

Mitt engagemang i miljöorganisationer och min utgångspunkt som ekologisk ekonom sätter givetvis sin prägel på uppsatsen. Ovillkorligen kommer mina värderingar att finnas med vilket jag även delvis har låtit ske. Uppsatsen är av kvalitativ och tolkande karaktär vilket innebär att resultatet inte behöver bli detsamma som för en annan forskare. Jag kan inte som forskare betrakta mig själv som stående utanför det skeende jag studerar, utan snarare är jag en del av det studerade sammanhanget som jag i någon mån har önskat påverka i mina studier.

2.2 Ekologisk ekonomi

Som jag klargjorde tidigare är ekologisk ekonomi min akademiska utgångspunkt som hela uppsatsen kommer att präglas av. För några kan detta begrepp vara tämligen vagt varför jag vill klargöra grunderna i vetenskapsområdet.

⁹ Söderbaum, 2000

¹⁰ Myrdal, 1978

¹¹ Söderbaum, 2000

*"Ecological economics is a new transdisciplinary field of study that addresses the relationship between ecosystems and economic systems in the broadest sense....By transdisciplinary we mean that ecological economics goes beyond our normal conception of scientific disciplines and tries to integrate and synthesise many different disciplinary perspectives"*¹²

Ekologisk ekonomi är må hända ett relativt nytt fenomen men är å andra sidan en produkt av en mångårig utveckling inom såväl ekonomisk- som annan samhällsvetenskap. Ekologisk ekonomi karaktäriseras av pluralism och ett dynamiskt förhållningssätt till olika frågor. Ekologisk ekonomi är tvärvetenskapligt snarare än en enstaka disciplin. Dock ska framhävas att pluralism inte betyder att allt är godtagbart. Utgångspunkten, för med säkerhet majoriteten av anhängare, är att jorden har begränsade resurser som kräver ett hänsynsfullt nyttjande och avvägande. För att kunna upprätthålla ett fungerande ekonomiskt system med begränsade resurser krävs olika typer av gemensamma och övergripande regleringar vad gäller dess utnyttjande.¹³

Ekologisk ekonomi har inte ett tydligt ramverk för vad som ska innefattas av vetenskapen. Att vara ekologisk ekonom handlar inte om att anamma ett visst synsätt eller perspektiv även om tydliga preferenser ifråga om teoretiska perspektiv och metoder kan innehas. Karaktärsdragen är snarare ett öppet sinne för intryck av omvärlden samt en vilja att lyssna och lära.¹⁴

Följande meningar sammanfattar utgångspunkterna för ekologisk ekonomi:

- 1. Jorden är ett termodynamiskt system där den mänskliga ekonomin är en del av de globala ekosystemen. Det finns biofysiska begränsningar vad gäller resursuttag.*
- 2. En framtid med en hållbar planet där livskvalitet råder för både människor och andra varelser med hänsyn till de materiella begränsningar som nämns i punkt 1.*
- 3. Insikt om att det finns ett osäkerhetsmoment vid analys av komplexa system och att detta ska beaktas, men att agerande sker utifrån försiktighetsprincipen.*
- 4. Institutioner och ledning ska agera provaktivt. Regleringar och förhållningssätt ska vara anpassade efter rådande omständigheter och förståelse för systemet.*¹⁵

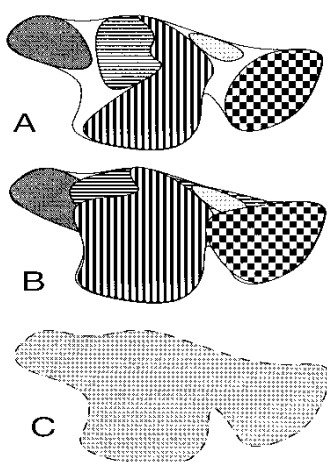
Som tidigare nämnts är en av de grundläggande pelarna inom ekologisk ekonomi det tvärdisciplinära. Med nedanstående modell vill jag klargöra detta fenomen ytterligare.

¹² Costanza, 1991

¹³ Costanza, m.fl., 1997

¹⁴ Söderbaum, 2000

¹⁵ Costanza, m.fl., 1997

Figur 1. Costanza, R, m.fl. 1997, s.78

Figur a visar tydligt hur den vetenskapliga modellen åtskiljer och skyddar de olika mönstrade disciplinerna från varandra. Dessutom visar figuren med de vita zonerna att de vedertagna disciplinerna inte täcker hela den vetenskapliga modellen. Det vill säga att det finns delar av ett system som inte uppmärksammas genom de existerande disciplinerna. En stor del av den forskning som bedrivs idag har denna utgångspunkt där exempelvis naturvetenskapen och samhällsvetenskapen oftast står långt ifrån varandra. Dessa skarpa gränser mellan discipliner, olika språk och kulturer gör det svårt om inte omöjligt att studera problem som stäcker sig utöver gränsdragningen.¹⁶

I figur b har discipliner börjat expandera och överlappa de vita zonerna även om de förblir i de ursprungliga formerna. De traditionella disciplinerna har sträckt sig utanför de tidigare satta gränsdragningarna. Den kan sägas vara ett steg mot det tvärdisciplinära¹⁷

Figur c illustrerar visionen för ekologisk ekonomi. Gränserna mellan de olika disciplinerna har helt och hållet försvunnit med problem och frågor i ett enda intellektuellt landskap. Dock ska tilläggas att denna vision samexisterar tillsammans med den konventionella disciplinära visionen. Medan den disciplinära visionen står för det sakspecifika kopplar den tvärdimensionella visionen ihop och belyser sambanden. Med andra ord är inte ekologisk ekonomi ett alternativ till existerande discipliner. Snarare ett nytt angreppssätt och verktyg för problemlösning.¹⁸

2.2.2 Från positivism till post-normal vetenskap

"We adopt the term post-normal to mark the passing of an age when the norm for effective scientific practice could be a process of puzzle-solving in ignorance of the wider methodological, social and ethical issues raised

¹⁶ Costanza, m.fl. 1997

¹⁷ Costanza, m.fl. 1997

¹⁸ Ibid

by the activity and its results. The scientific problems that are addressed can no longer be chosen on the basis of abstract scientific curiosity or industrial imperatives. Instead scientists now tackle problems introduced through policy issues where typically facts are uncertain, values in dispute, stakes high and decisions urgent”¹⁹

Positivism har i princip under hela 1900-talet varit den dominerande vetenskapliga utgångspunkten och fortfarande utgår mycket forskning från detta perspektiv. Enligt positivismen är vetenskap något som bygger på rådata i form av observationer och något som producerar kunskap om lagmässiga samband. Vidare är vetenskapen objektiv och förutsätter frihet från förutfattade meningar. Positivisterna föredrar kvantitativa framför kvalitativa metoder. Under 1920-talet utvecklades logisk empirism eller logisk positivism. Dess huvudkrav för att få kalla en kunskap för vetenskaplig var att den kunde verifieras.²⁰

Filosofen Karl Popper (1902-1994) var kritisk till de logiska positivisternas verifieringsmetod. Han menade att vi aldrig kan vara säkra på att en hypotes är hundra procentigt sann. Däremot kan vi försöka visa att den är falsk. Han menade att när vi forskar skall vi sträva efter att försöka falsifiera våra egna hypoteser. Om vi misslyckas med detta kan vi säga att vår hypotes är en provisorisk sanning. Provisorisk på så sätt att hypotesen kanske kan förkastas i framtiden.²¹

I början av 1970-talet växte kritiken mot den positivistiska filosofin och resulterade i en rad alternativa inriktningar. En av dessa är den post-normala vilken Funtowicz och Ravetz står bakom. Denna uppsats har sin utgångspunkt i denna filosofi. Post-moderism är en utveckling och förlängning av den traditionella vetenskapen, anpassad till dagens förutsättningar i samhället. Det är framförallt två aspekter som skiljer den normala vetenskapen från den post-normala²²:

1. Intensitet av osäkerhetsmoment på en teknisk, metodologisk och epistemologisk nivå.

2. Intensitet bland de olika involverade parternas intressen.

Den normala vetenskapen utgår ifrån ”att lägga pussel” med oftast en låg grad av osäkerhetsmoment. När ett problem uppvisar en hög intensitet av osäkerhetsmoment med många olika intressen involverade lämpar sig den post-normala vetenskapen. Post-normal vetenskap fokuserar på både osäkerhetsmoment och på att bibehålla trovärdighet och kvalitet.²³

Enligt Funtowicz och Ravetz är det beroende på forskaren till vilken nivå som osäkerhetsmomenten kan hanteras. Vid forskning av något som inbegriper hög osäkerhet rekommenderar Funtowicz och Ravetz att en ingående debatt och diskussion inleder arbetet. Vidare bör informationssökning innefatta de aktörer med

¹⁹ Funtowicz och Ravetz, 1993

²⁰ Tacconi, 2000

²¹ <http://www.infovoice.se/fou/bok/10000025.htm>, 2003-05-11

²² Tacconi, 2000

²³ Ibid

stort intresse i det som forskningen berör och slutligen bör forskningen innehålla undersökande journalistik och andra relevanta tekniker.²⁴

²⁴ Tacconi, 2000

3. Angreppssätt

I detta kapitel förklaras hur uppsatsen har skrivits, det vill säga vilken metod som har använts. Vidare kommer en diskussion föras kring hur informationen till uppsatsen samlats in samt hur dessa källor och andra faktorer kan ha påverkat resultatet i en eller annan riktning.

3.1 Metod

Uppsatsen är i huvudsak av deskriptiv karaktär eftersom det är händelseförloppet inom skogspolitiken som beskrivs med fokus på ett antal faktorer och hur dessa har tagits i beaktande. Den deskriptiva metoden kräver systematik och sammanhang i framställningen och ett ständigt urval bland tillgänglig information är nödvändigt²⁵. Detta gör sig gällande i uppsatsen genom en avgränsning i tidsomfattning samt fokusering på de avgörande faktorerna samt aktörerna. Deskriptiv är i sig rent empirisk, men undersökningen kan ha uppkommit av värderande skäl, man vill exempelvis ha fram underlag för att kunna förbättra en situation och hitta alternativ till rådande förhållanden²⁶.

Skogsavverkning i Indonesien kan sägas vara en liten del av ett stort förlopp då problematiken, speciellt i tropikerna, är av global karaktär. I en fallstudie jobbar forskaren relativt nära objektet och belyser oftast många variabler hos fallet. Svårigheten med fallstudier är att ett ensamt fall aldrig fullt ut kan representera verkligheten vilket leder till att man måste vara försiktig med de slutsatser som dras. Slutsatserna får kanske först värde när det finns andra indicier som pekar åt samma håll och som inhämtats genom andra forskningsmetoder.²⁷

*We live in a world that is becoming increasingly complex. Unfortunately our styles of thinking rarely match this complexity. We often end up persuading ourselves that everything is more simple than it actually is, dealing with complexity by presuming that it does not really exist.*²⁸

Peter Söderbaum, professor i ekologisk ekonomi, anser att utvecklingen av det vetenskapliga synsättet karaktäriseras av specialisering och gruppering vilket i mångt och mycket står i direkt motsatsförhållande till många multidimensionella samhällsproblem. Om verkligheten är komplex bör även detta tas med i det vetenskapliga arbetet. Utan att se förbi värdet av en ensidigt förklarande modell föreslås komplexiteten bejakas i större omfattning.²⁹

Denna uppsats är ett försök att fånga komplexiteten inom skogssektorn. Att enbart begränsa sig till en del av skogspolitiken eller en faktor och aktör inom utvecklingen skulle vara att missa mycket av förståelsen för helheten. För att kunna klargöra vad som orsakat avverkningen krävs en bred förklaringsmodell och ett tvärdisciplinärt

²⁵ Ejvegård, 1996

²⁶ Ibid

²⁷ Ibid

²⁸ Morgan, 1986

²⁹ Söderbaum, 2000

synsätt. Den teoretiska referensramen tar upp såväl ideologiska perspektiv, makt- och fördelningsaspekter, demokratiska aspekter som ett marknadsliberalt perspektiv.

3.1.1 Informationsinsamling

Under tre veckor i juni 2002 befann jag mig i Indonesien. Under den relativt begränsade tiden besökte jag framförallt norra Java och regionen Jambi på Sumatra. Anledningen till att just dessa områden valdes var framförallt av praktiska skäl. Dels för att de kontakter jag skapat med miljöorganisationerna, Walhi samt Sawit Watch, hade sin verksamhet och kontor där. Dels för att Sumatra är en av de värst drabbade öarna i Indonesien, vid sidan av Java, där Jambi är en av de mest skövlade regionerna. Resan var en avstickare från ett uppdrag jag hade som ungdomsdelegat i svenska regeringsdelegationen under det sista förberedande mötet på Bali inför FN:s World Summit on Sustainable Development i Sydafrika, augusti 2002. Detta faktum har påverkat hela upplägget för fältstudierna.

Fältstudierna bestod dels av att samla skriftlig information i form av böcker, artiklar och lagar som jag inte hade haft möjlighet att komma över från Sverige. Dels att samtala med en rad relevanta aktörer. Däribland aktörer från lokala myndigheter i Jamba, Bogor Agriculture University, forskningsinstitutet CIFOR (Center for International Forestry Research) och ICRAF (International Centre for Research in Agroforestry), skogsministeriet i Jakarta, miljöministern. Frivillighetsorganisationer har varit en betydande faktor i informationsinsamlingen, däribland Sawit Watch, HuMa, The Indonesian Institut for Forest and Environment, Warsi, Wahli m.fl.) ursprungsbefolkningen i nationalparken Bukit 12 och byinvånarna i Merlung och Penyabungan village.

Ovan nämnda aktörer är en oerhört spridd skara vad gäller synsätt på problematiken och vetenskapligt förhållningssätt. För uppsatsen i sig var denna blandning positiv, men i rollen som forskare ställdes således höga krav. Som ett resultat av de olika förhållningssätt till problemställningen skiftade formen för dialog något beroende på vilken aktör det handlade om. Överlag utformades dialogen som så att aktören/aktörerna klargjorde sin roll och verksamhet, förhållningssätt till skogsavverkningsproblematiken, orsaker till situationen, inblandade aktörer och ansvarsområden samt möjligheter att förändra/alternativa vägar.

Hos forskningsinstitutet CIFOR och ICRAF, utanför Jakarta, finns några av de ledande forskarna inom skogssektorn i världen. Här finns oerhörda resurser i form av såväl skriftlig information som kompetenta personer. För min del var det en kombination av dessa möjligheter som nyttjades. Förutom allehanda böcker, artiklar och tidningar gav samtal med några av de anställda en mycket god förståelse för problematiken.

Vad gäller de olika frivilligorganisationerna var det både miljöorganisationer och organisationer verksamma inom mänskliga rättigheter som ingick i studierna. Genom dessa kontakter möjliggjordes besök vid skogsministeriet i Jakarta, besök hos ursprungsbefolkningen, i byarna samt vid lantbruksuniversitetet i Bogor. Genom organisationerna liksom från universitetet fick jag mycket information i form av artiklar, böcker samt lagtexter.

Internet har även använts för informationshämtning. Främst gäller det rapporter av olika slag via World Forest Movement (WFM), Svenska Naturskyddsföreningen och Friends of the Earth. Litteratursökning via de tjänster som erbjuds via högskolebiblioteket vid Mälardalens högskola, universitetsbiblioteket vid Stockholms universitet samt stadsbiblioteket i Västerås och Stockholm har varit till stor hjälp.

3.1.2 Källkritik

Skogsavverkning i Indonesien skiljer sig inte avsevärt från många andra problem som är kopplade på ett eller annat sätt till länder i Syd, hållbar utveckling och tillväxtfaktorer vad gäller informationshämtning. Mycket, om inte en majoritet av tillgänglig information om förhållanden, ingående aktörer osv. har tagits fram av allehanda frivilligorganisationer. Även om detta konstaterande inte är ett överhängande problem så blir situationen något mer komplicerad i rollen som forskare vad gäller tillförlitligheten.

Generellt sett så har frivillighetsorganisationer fått ett allt större inflytande på den politiska arenan. Många stora organisationer som Världsnaturfonden, Svenska Naturskyddsfonden och Friends of the Earth har förvisso ett visst utvecklingsperspektiv men skulle också förlora mycket av sin trovärdighet om felaktiga uppgifter skulle utlämnas i rapporter de publicerar. Dessutom är information från dessa källor de enda att tillgå om möjlighet inte ges att personligen bedriva en längre tids fältstudier. Dock är det av högsta prioritet att som i all forskning ha ett kritiskt förhållningsätt till den information som ingår i studien samt att försöka få information från så många källor som möjligt.

Informationssökningen innan min avresa till Indonesien var relativt begränsad. Det mesta av materialet kom från ovan nämnda miljöorganisationer, forskningsinstitutet CIFOR samt nationella indonesiska miljöorganisationer. Som tidigare beskrivits upplever jag dessa källor som tillförlitliga och tvivlar inte på vad de framför. Dock upplever jag att det var svårt genom denna information att få en helhetsbild av de involverade aktörerna och händelseförloppet. Det var först under mina fältstudier som en sådan helhetssyn i viss mån uppnåddes.

Vad gäller de samtal och intervjuer som genomfördes ser jag framförallt tre svårigheter: språket, tillförlitligheten samt tidsfaktorer. Under fältstudiernas genomförande hade jag med mig olika indonesiska översättare, verksamma i några av de miljöorganisationer som jag fått kontakt med. Dessa personer hade vanligtvis ingen tidigare erfarenhet av översättning och hade dessutom i några fall bristande kunskap i engelska. Eftersom jag inte själv pratar indonesiska har viktig information med största sannolikhet gått mig förbi.

Ett annat problem var tillförlitligheten i den information jag fick av personer vid de lokala myndigheterna och vid skogsministeriet. I efterhand har det uppdagats att några av de uppgifter de utlämnade var inkorrekta samt att vissa av de saker de påstod ej stämde med verkliga förhållanden. Samtidigt som detta kan berika uppsatsen har en del arbete krävts för att kontrollera att informationen är pålitlig.

Motsvarande problem kan i princip gälla den situation som uppkom i samtalen med byinvånarna.

Slutligen vill jag beröra tidsfaktorn. Som tidigare klargjorts befann jag mig i Indonesien under en treveckorsperiod. Förvisso gav det mig väldigt användbart material, men jag är väl medveten om att en längre vistelse skulle ha underlättat avsevärt, dels för att möjliggöra mer tid åt samtal samt förarbete. Dels för att jag på ett helt annat sätt skulle ha kunnat ta del av problematiken. En längre vistelse skulle till stor del ha undanröjt ovan nämnda problem angående språk och tillförlitlighet.

4. Teori

I detta kapitel kommer uppsatsens teoretiska referensram att beskrivas utifrån ideologiska aspekter, makt- och fördelningsaspekter samt demokratiaspekter.

4.1 Ideologi

Bakom skogsavverkningen i Indonesien finns en komplex struktur av aktörer och faktorer. Det behövs då även en mångfasetterad teoretisk utgångspunkt för att kunna förstå detta sammanhang. Jag har valt att angripa problematiken genom ett makt- och fördelningsperspektiv med anledning av de olika intressena för skogen som ingår i studien. Även olika synsätt på skogen som resurs samt existerande ideologier är en betydande del i mina studier. Slutligen kan problematiken även ses utifrån en demokratiskt utgångspunkt och hur de olika aktörerna har behandlats och agerat på den politiska arenan.

Det finns många olika sätt att se på skogen som en resurs beroende på vem aktören är och vilken situation aktören befinner sig i. I boken *Monocultures of the Mind* beskriver författarinnan Vandana Shiva två olika poler vad gäller synsätt på skogen. Det första synsättet är baserat på en bred och gammal kunskap om vad skogen kan erbjuda och hur ekosystemet fungerar. Shiva menar att skogen är sett och använt utifrån den mångfald av syften som den faktiskt innehar och den oerhört komplexa roll den uppfyller. Varje art har sitt speciella värde och sin funktion i det slutna ekosystemet och för det mänskliga samhället. Synsättet är i grunden en förståelse och vördnad för ekosystemet och dess alla komponenter som ofta kan återfinnas hos samhällen med en tydlig närhet till skogen.³⁰

Den andra är den moderna, vetenskapliga och industriorienterade bilden och som enligt Shivas beskrivning är ett väldigt snävt synsätt av skogen. Enligt Shiva är detta ett endimensionellt perspektiv, och där det enda värdet av skogen är marknadspriset på timret. Det industriella synsättet innebär att skogen i mångt och mycket är värdelös till dess att träden fälls. Intresset för skogen är fokuserat på en eller några arter som är efterfrågade på marknaden och de resterande arterna i ekosystemet är betydelselösa. Denna typ av synsätt har lett till att urskog³¹ anses vara något onormalt.³²

För att utveckla denna diskussion något representerar dessa poler två olika ideologier. Enligt Peter Söderbaum är en ideologi baserad på antaganden och kan beskrivas som ett subjektivt sätt att förklara världen. En ideologi påverkar en aktör att agera på ett speciellt sätt, men det betyder dock inte att beteendet är fullständigt uppfattat och antaget av aktören i fråga. Ideologier finns såväl på mikroplan, som avser en individuell person, som på ett makroplan eller samhälligt plan i form av omfattande och organiserade förklaringar av världen. Olika ideologier existerar samtidigt i ett specifikt samhälle. Den ideologi som dominerar det västerländska samhället är, enligt Peter Söderbaum, modernism. De tre fundamentala delarna av modernism är vetenskap, teknologi och marknadsekonomi. Denna ideologi innebär

³⁰ Shiva, 1993

³¹ Skog som i det närmaste är orörd av mänskligheten

³² Shiva, 1993

att marknadskrafterna påverkar och avgör de politiska besluten och den generella uppfattningen är ofta att just dessa krafter är lösningen på allehanda problem i samhället.³³

Enligt författaren David Korten finns det en underliggande uppfattning att den oreglerade marknaden genererar den mest effektiva resursfördelningen. Olika typer av handelsrestriktioner måste elimineras, både inom och mellan länder för att kunna säkra ett fritt flöde av varor, människor och kapital. Denna globalisering av ekonomin kommer att öka effektiviteten och ge avkastning till organisationer såväl som individer. Levnadsstandard i ett samhälle är mätt i bruttonationalprodukten (BNP) och hög ekonomiskt tillväxt är nyckel till utveckling och framgång. Marknadsliberalism innebär att staten bör ha ett minimalt inflytande och vars huvudsakliga syfte ska vara att få marknaden att fungera effektivt. Bland annat genom att införa olika lagar samt till viss del övervakning och kontroll. Denna uppfattning går helt i linje med privatisering, vilket innebär att privat ägande är att föredra framför statligt ägande av resurser.³⁴

4.2 Makt- och fördelningsaspekter

Nyckeln till förståelsen av de många skilda intressena, och de processer mellan dem som uppstår, är begreppet fördelning. En central punkt inom det politiska och ekonomiska systemet är just fördelningen av resurser. När det finns tillräckligt mycket av något är fördelningen inte något problem. Det är knappa resurser som leder till fördelningsproblem, vilket är vanligt förekommande eftersom de flesta resurser är just knappa. I den klassiska nationalekonomin utgår man från att den självreglerande marknaden är överlägsen andra mekanismer för att fördela resurser på effektivast möjliga sätt. Om fri konkurrens råder kommer marknaden att fördela resurserna rättvist eftersom alla konkurrenter då har lika stora chanser. I politiken är dock rättvisa viktigare än fördelning. Maktutövande kan göra fördelning av välfärd både rättvis och orättvis.³⁵

Helge Hveem, professor i statsvetenskap vid universitetet i Oslo, menar att alternativet till marknadsmekanismer i huvudsak är fyra andra mekanismer för fördelning: *förhandling, tilldelning, utnyttjande och marginalisering*. *Förhandlingar* kan föras mellan många aktörer (multilaterala förhandlingar) eller mellan två (bilaterala förhandlingar). Att uppnå ömsesidighet är ett viktigt förhandlingsdrag som kan öka samarbetsmöjligheterna. Ömsesidigheten innebär att båda parter i förhandlingarnas inledande skede bör ha samma utgångspunkt nämligen att båda ska tjäna på samarbetet.³⁶

Tilldelning står för att en bemyndigad instans fördelar resurser till involverade aktörer enligt en fördelningsprincip som kan vara generell eller specifikt utformad för det aktuella tillfället. De olika fördelningsmekanismerna kan vara kopplade till varandra.

³³ Söderbaum, 2000

³⁴ Korten, 1995

³⁵ Smith, 1976

³⁶ Hveem, 1996

Dessutom kan förhandlingar påverka utfallet av tilldelningen. Vad gäller *utnyttjande* sker detta genom imperialism eller genom en aktörs ensidiga utnyttjande av andra aktörers beroendeställning. När ingen av ovanstående mekanismer styr fördelningen kan en fjärde faktor förekomma: *marginalisering*. Med detta menas att en aktör ställs utanför fördelningsprocessen.³⁷

Makt, som tidigare nämnts, kan i hög grad påverka fördelningen av resurser. Maktproblematiken är synnerligen mångfacetterad och kan angripas ur många vinklar. Den mest vedertagna definitionen av makt härstammar från Max Webers teori vilken senare har vidareutvecklats av Robert Dahl. Enligt den är makt den förmåga som en aktör A, har att få en annan aktör B, att göra något som B annars inte skulle ha gjort. Denna maktdefinition har två dimensioner: för det första att det finns en intressekonflikt mellan A och B samt för det andra att A har makt till följd av att A vinner i en konfliktprocess som utspelas öppet och i vilken parterna deltar medvetet och aktivt.³⁸

En ytterligare vidareutveckling av Webers modell står Samuel Bachrach och Michael Baratz för. De anser att makt inte bara utövas genom att identifierbara aktörer handlar aktivt och medvetet. Makt utövas också när aktörer förhindrar att en uppgörelse kommer till stånd eller hindrar aktörer att delta i den uppgörelsen, till exempel genom att hålla den hemlig. Förmågan att framtvunga sådana ickebeslut är alltså också makt³⁹. Steven Luke framhäver att det förutom de två ovan beskrivna dimensionerna enligt Webers maktdefinition finns en tredje. Den ligger i aktör A:s förmåga att påverka en annan aktör B:s uppfattning av vad som ligger i B:s intresse så att B följer A:s uppmaning genom av vad B tror är sin fria vilja. Vi kan kalla detta för ideologisk makt⁴⁰.

David Cartwright räknar upp tre olika perspektiv kring maktbegreppet. *Den person som utövar makten*, det vill säga de faktorer som är bundna till maktutövaren och de resurser som denna har till förfogande. *Påverkansmetoderna* varmed avses de resurser, de värden vilka utgör grunden till makten. Slutligen är *den individ som utsätts för påverkan* en kärnpunkt i maktrelationen då värdet av makten bestäms subjektivt av henne eller honom.⁴¹

Howard Losswell och Abraham Kaplan menar att innehav av olika resurser ger en individ en viss makt mot andra och definierar makten som en individs *värdeposition* och *värdepotential*. Värdepositionen innebär kortfattat innehav av resurser som av andra tillmätts ett värde, och värdepotential, förmågan att anskaffa dylika resurser. Denna teori har utsatts för en del kritik. Bland annat anses definitionen riskera att bli intetsägande då det finns uppenbara svårigheter att definiera begreppet värde.⁴²

Gustavsson konstaterar att det i allmänhet finns en stark korrelation mellan innehav av olika resurser, värden och makt. Han har genom att dela upp begreppet resurser

³⁷ Hveem, 1996

³⁸ Dahl, 1957

³⁹ Bachrach och Baratz, 1983

⁴⁰ Steven, 1974,

⁴¹ Gustafsson, 1972

⁴² Ibid

försökt att förtydliga ovan nämnda teori. *Materiella resurser* är fysiska fenomen eller objekt vilka eftertraktas av andra individer. *Emotionella resurser* är det värde som andra individer tillmäter vänskap, beundran, kunskap, respekt osv. *Institutionella resurser* grundar sig på det värde en individs beteende får till följd av att lagar och traditioner kräver hennes/hans medverkan vid beslutsfattande. Innehav av olika resurser ger individen en värdeposition, vilket ger henne/honom makt. Makten återger individen en värdepotential, en möjlighet att förbättra sin värdeposition.⁴³

4.3 Demokratiaspekter

I en diskussion om ideologier, fördelning av resurser och makt gör demokratiaspekter sig väl gällande. Med demokratiaspekter menar jag metoder för beslutsfattande som främjar delaktighet av samhällets olika grupper. Precis som vid definitionen av makt finns det många olika förklaringsmodeller av demokratifenomenet däribland den direkta respektive den representativa formen. Enligt Robert A Dahl, politisk filosof, karakteriseras den demokratiska beslutsprocessen av fem grundantaganden som tillsammans utgör en samling nödvändiga villkor för en fungerande process.⁴⁴

Medborgarskap för alla av sammanslutningens vuxna medlemmar, ingen får uteslutas. Kontroll över dagordningen i syfte att alla medborgare själva har rätt att påverka vilka frågor denna ska omfatta. Effektivt deltagande i bemärkelsen att alla har lika möjligheter att göra sin ståndpunkt känd samt att ta upp frågor på dagordningen. En medborgare – en röst, vilket innebär att när beslut i frågan tas har var och en lika inflytande, och det är medborgarnas ställningstagande vid detta tillfälle som faller utslaget. Upplyst förståelse i meningen att var och en har lika möjligheter att komma underfund med vad som ligger i hennes eller hans intresse.⁴⁵

Utifrån ovanstående grundantaganden härleder Dahl ett antal kriterier:

1. En beslutsprocedur måste vara jämlik.
2. Att effektiv delaktighet råder med lika stora möjligheter att ge uttryck för sina önskemål innan beslut fattas för alla medlemmar. Detta innebär att ett politiskt system där medborgarna har stora möjligheter att föra fram sina önskemål är alltså mer demokratiskt än ett system där de har små möjligheter till det.
3. Att den demokratiska proceduren utformas så att varje medborgare ges möjlighet att bilda sig en upplyst uppfattning, det vill säga att relevant information inte får undanhållas medborgarna.
4. Folket ska ha den slutliga kontrollen över dagordningen.

⁴³ Gustafsson, 1972

⁴⁴ Dahl, 1999

⁴⁵ Ibid

5. Alla vuxna bosatta medlemmar i en gemenskap måste inkluderas i folket och alltså betraktas som fullvärdiga medborgare.⁴⁶

⁴⁶ Dahl, 1999

5. Fallstudie Indonesien

Bild 1. Indonesien

Källa: http://www.lonelyplanet.com/mapshells/south_east_asia/indonesia/indonesia.htm, 2003-04-22

5.1. Geografiska och demografiska faktorer

Indonesien består av cirka 13 700 öar, vilka tillsammans utgör omkring 5 miljoner km² varav cirka 40 % landareal⁴⁷. Övriga delen av Indonesiens territorium utgörs av havsområden. Den Indonesiska övärlden, som är den största i världen, kopplar samman den asiatiska och australiensiska kontinenten och sträcker sig mellan Stilla havet och Indiska oceanen. De fem största öarna är Sumatra, Java, som är de mest näringsrika och tätbefolkade öarna, Sulawesi, Irian Jaya och Kalimantan som omfattas av Borneo,⁴⁸

Indonesien är ett bergrikt landskap och har över 400 vulkaner, av vilka ungefär 100 är aktiva. Landet ligger i den tropiska klimatzonen, vilket bidrar till hög luftfuktighet året om och kraftiga regn vissa perioder av året. På grund av den geografiska lokaliseringen är 2/3 delar av landarealen täckt eller har varit täckt av regnskog, speciellt på Sumatra, Kalimantan, Sulawesi och Irian Jaya. Den mest tätbefolkade ön, Java, hade också rikligt med skog men den fälldes för några decennier sedan.⁴⁹

Java spelar en central politisk och ekonomisk roll med Jakarta som navet i landets styrning och utveckling. Det är även härifrån som styrningen sker av landets 32 regioner. Under åren har en betydande inflyttning från andra öar ägt rum. Under 1900-talet har ett flertal försök gjorts av regeringen att utjämna överpopulationen

⁴⁷ Utrikespolitiska Institutet, 1998

⁴⁸ Ibid

⁴⁹ Ibid

genom transmigrationsprogram. Tusentals familjer, i huvudsak marklösa jordbrukare eller hemlösa människor i städerna, har tvingats att flytta till mindre befolkade öar. Trots dessa försök har inte situationen förändrats nämnvärt. Detta kan delvis förklaras genom att konflikter har uppkommit på sina håll mellan transmigranter och ursprungsbefolkning om landrättigheter. Dessutom har otillräckliga ersättningar för de berörda familjerna lett till att de flyttat tillbaka till Java. Slutligen har transmigranterna ökat behovet av mark vilket i många fall ökat exploateringen av skog.

Indonesien med dess 210 miljoner invånare och över 300 etniska grupper har en uppsjö av språk, religioner och kulturer. Hälften av befolkningen är Javaner som bor i hela landet vilket innebär att dessa svarar för den mest förekommande dialekten. Den kinesiska befolkningen på cirka 4-5 miljoner har en dominant roll i det privata företagandet och äger 70% av kapitalet⁵⁰. Det officiella språket är Indonesisk Bahasa och statsreligionen är islam.⁵¹

5.2 Politisk och ekonomisk bakgrund

5.2.1 Kolonialtiden

Indonesiens historia karaktäriseras av influenser från en mängd olika kulturer. Den mest inflytelserika av dessa är troligtvis den arabiska som under 1100- och 1200-talet kom till Indonesien med köpmän som förde med sig islam. Portugiserna kom till övärlden under 1500-talet och var de första européerna. Holland övertog så småningom makten, med undantag av Östra Timor som förblev en portugisisk koloni fram till 1975.⁵²

Under 1600-talets första hälft ökade holländarna gradvis sitt inflytande genom att monopolisera handeln med kryddor, socker, ris, opium och textilier. Det var dock inte förrän 1816 som Indonesien officiellt blev en holländsk koloni. Under det holländska styret infördes ett jordbrukssystem vilket tvingade småbrukare att betala hög skatt till kolonialmakten. Odling av lönsamma exportvaror som kaffe, te, tobak och kryddor ökade markant vilket medförde att produktionen av elementär basmat minskade. Dessutom medförde det ökande behovet av jordbruksmark en betydande exploatering av naturresurser. Exploateringen ökade ännu mer i samband med att brukningssystemen privatiserades och privatägda plantager upprättades.⁵³

1942 när andra världskriget pågick i Europa intog Japan Indonesien. Till en början välkomnades japanerna eftersom de sågs som befriare från det holländska förtrycket. Dock blev det japanska maktövertaget mer obarmhärtigt. I början av århundradet hade frihetsrörelsen börjat växa vilket fortsatte med ökat omfång under den japanska ockupationen. En av de mest framträdande aktörerna var det nationalistiska partiet "*Partai Nasional Indonesia*" och dess ledare Soekarno. Partiet förbjöds dock efter ett tag och Soekarno själv blev avvisad. Efter andra världskriget när Japan retirerade krävde Soekarno indonesisk självständighet, men Holland

⁵⁰ Ibid

⁵¹ Ibid

⁵² Ibid

⁵³ Ibid

vägrade att ge upp sitt koloniala styre. Efter fyra år av brutal krigsföring fick Indonesien sin självständighet 1949 med assistans från FN.⁵⁴

5.2.2 Soekarno-perioden

1950 bildades en federal stat inom vilken en president skulle bli ansvarig inför ett folkvalt parlament. Det var dock stora motsättningar i landet gällande det politiska styrelseskicket och under ett årtionde kännetecknades den politiska arenan av ett instabilt styre med svaga koalitioner mellan olika grupper. Indonesien var kraftigt märkt, både ekonomiskt och socialt, av århundraden av kolonialism.

1959 introducerade Soekarno en så kallad "guided democracy" med syftet att ena landet. Inom detta system var det framförallt tre aktörer som besatt den politiska makten: militären, muslimska grupper och kommunisterna. Det kommunistiska partiet (PKI) fick under denna period en allt starkare ställning liksom militären. De ekonomiska problemen blev ett allt större problem för landet och i mitten av 1960-talet var hela administrationen korrupt, inflationen hög och kraftiga spänningar rådde mellan militären och PKI.⁵⁵

5.2.3 Soeharto-perioden

Missnöjet växte gentemot Soekarno och presidenten blev allt mer beroende av sin nära medarbetare och general, Soeharto. För att stabilisera oroligheterna fick Soeharto gradvis mer makt. I mars 1966 överlämnade Soekarno i princip det politiska styret till Soeharto och 1968 blev den senare formellt utnämnd som president.⁵⁶

Den nya presidenten introducerade radikala förändringar både i inrikes- och utrikespolitiken. En ny policy vid namn "The New Order" infördes med syfte att stabilisera landet. Militären fick utökad makt genom "Golkar Party", ett organ som bestämde den politiska och ekonomiska agendan. Statligt anställda och anhöriga till militären tvingades att rösta på Golkar, medan andra partier förbjöds eller slogs samman. Bland annat tvingades det nationalistiska partiet och de kristna partierna gå ihop vilka så småningom bildade PDI. Alla muslimska partier hamnade under det gemensamma partinamnet PPP.

I samband med denna omstrukturering klipptes alla band med kommunistiska länder och en mer västerländsk kultur anammades. Soeharto fortsatte sitt diktatorskap och 1975 lanserades en nationell ideologi, "The Pancasila" eller "de fem principerna". Dessa skulle guida landet och innehöll följande riktlinjer; tron på gud, medmänsklighet, nationalism, representativ regering samt social rättvisa.⁵⁷

New Order innebar omfattande ekonomiska reformer. Mål och riktlinjer togs fram med utländska experter och syftade till att skapa marknadsekonomi. Staten hade förvisso den yttersta kontrollen över nationens nyckelindustrier såsom banker, oljetillgångar, flygbolag och telekommunikation. Soeharto stärkte denna kontroll

⁵⁴ Utrikespolitiska Institutet, 1998

⁵⁵ Ibid

⁵⁶ Ibid

⁵⁷ Ibid

ytterligare genom att tillsätta sina vänner och släktingar på nyckelposter. Denna strategi och ovan nämnda ekonomiska reformer ledde till en stigande utländsk skuld samt omfattande korrupt byråkrati.⁵⁸

Den indonesiska ekonomin expanderade avsevärt mellan 1968 och 1982. Enligt Världsbanken hade Indonesien under 70- och 80-talet en årlig BNP-tillväxt på 7 %. 1970 levde 60% av befolkningen i fattigdom vilket reducerats till 15% 20 år senare. Under 70-talet var Indonesien beroende av risimport, men 1985 blev landet självförsörjande och kunde till och med exportera delar av risproduktionen.⁵⁹

Det höga marknadspriset på olja innebar å ena sidan flera ekonomiska fördelar för Indonesien. Å andra sidan medförde beroendet av denna inkomst att landet blev väldigt sårbart för fluktuationer i ekonomin. När oljepriserna sjönk 1986 blev Indonesien tvunget att söka andra exportinkomstkällor och plywoodindustrin fick en allt mer betydande roll.⁶⁰

Vid denna tidpunkt uppdagades delvis den utbredda ineffektiviteten och byråkratin i ekonomin vilket ledde till betydande reformer. Bland annat liberaliserades marknaden och handeln, utländskt ägarskap blev tillåtet och importmonopol eliminerades. Detta resulterade i att utländska investeringar ökade radikalt i landet. Privatiseringen och till viss del liberaliseringen ökade förvisso den ekonomiska tillväxten, men medförde å andra sidan en ojämn välfärdsfördelning mellan olika samhällsaktörer och geografiska områden. Det innebar också en ökad exploatering av naturresurserna.⁶¹

5.2.4 Nuvarande situation i Indonesien

När den ekonomiska krisen på allvar bröt ut i Asien hösten 1997 var Indonesien ett av de länder som drabbades hårdast i regionen. Under sex månader föll valutan med 70% i jämförelse med dollarn. Utlandsskulden ökade under två års tid från 108 miljarder dollar till 135 miljarder dollar⁶². Den ekonomiska krisen drog även med sig en ökad fattigdom i landet. Cirka 11% levde i fattigdom 1996 medan den 1998 hade ökat till cirka 40% av befolkningen⁶³.

Utöver detta drabbades Indonesien av en ekologisk katastrof i form av mycket allvarlig torka orsakad av väderfenomenet *El Niño*. Okontrollerade skogsbränder bröt ut vilka med stor sannolikhet tänts på av företag inom skogsnäringen i syfte att bereda plats åt plantage. Uppskattningsvis förstördes cirka 10 miljoner hektar skog till en kostnad av 4,4 miljarder dollar och rök spreds såväl till byar som till städer i landet och närliggande länder och plågade miljontals människor.⁶⁴

För att komma ur den ekonomiska krisen mottog Indonesien 1998 ett lån från, Internationella valutafonden, IMF på 43 miljarder dollar⁶⁵. Lånet omfattande 50

⁵⁸ Utrikespolitiska Institutet, 1998

⁵⁹ Ibid

⁶⁰ Ibid

⁶¹ Ibid

⁶² Ginting, 1998

⁶³ Barr, 2001

⁶⁴ Ibid

⁶⁵ International Monetary Fund

stycken långtgående krav som Indonesien skulle leva upp till. Bland annat skulle alla formella och informella investeringsbarriärer i palmoljesektorn tas bort, avverkningskoncessioner förlängas, marknadsstörande mekanismer på timmer tas bort.⁶⁶

Soeharto var fortfarande motsträvig till att införa kraftfulla reformer för att komma till rätta med de omfattande ekonomiska problemen. Missnöjet växte och under våren 1998 pågick omfattande studentdemonstrationer i landets större städer. Upproren kulminerade i Jakarta den 14 maj när 1118 människor dödades och omkring 5000 byggnader brändes ner. När militären klagade att den inte längre kunde garantera Soehartos säkerhet längre överlämnades makten till vicepresidenten B J Habibie.⁶⁷

Den nya presidenten var på förhand dömd att misslyckas på grund av sina kopplingar till den tidigare diktaturen. Dock genomförde han, under sitt ettåriga styre, ett antal demokratiska reformer, däribland introducerades yttrandefrihet för massmedia samt organisationsfrihet. Detta innebar att nya partier kunde bildas och agera under samma villkor som Golkar. Dessutom introducerades en ny vallag som skulle garantera rättvisa och demokratiska valprocesser och Habibie slog fast att de första demokratiska valen skulle hållas 1999.⁶⁸

I parlamentsvalet i juni 1999, ställde över femtio partier upp, och det muslimska partiet fick en majoritet av rösterna. Partiledaren Megawati Sukarnoputri, dotter till den tidigare presidenten Soekarno, sågs som en symbol för demokratiseringen av Indonesien. Många muslimer erkände dock inte Megawati som en presidentkandidat på grund av hennes kön och därför lanserades en alternativ kandidat, Abdurrahman Wahid. I december 1999 röstade kongressen för Wahid som president och Megawati blev vicepresident.⁶⁹

Den 60-åriga Wahid hade under många år varit en respekterad ledare för landets största muslimska parti, Nahdlatul Ulama, vilket gav honom en bred folklig popularitet. Han hade även stöd från alla politiska poler, inklusive militären. Även om han var muslim influerades hans politik av ett västerländskt synsätt. I juni 2001 fick Wahid, på grund av sin vacklande hälsa, överlämna presidentskapet till Megawati. Megawati står liksom sin far för nationalistiska värderingar och förespråkar en stark centralmakt. Som vicepresident under Wahid har hon varit kritisk till den nya lag om autonomi som ger de indonesiska provinserna större makt över sina egna resurser. Hennes mandatperiod går ut 2004.⁷⁰

⁶⁶ The World Bank, 1993

⁶⁷ Utrikespolitiska Institutet, 1998

⁶⁸ Ibid

⁶⁹ Ibid

⁷⁰ <http://www.ui.se/text2001/art3001.htm>, 2003-04-17

6. Utvecklingen inom skogssektorn från 1960-talet

6.1 Skogspolitik inom ”New Order”

Innan president Soeharto kom till makten 1966 hade Indonesien 144 miljoner ha skog, vilket motsvarade 75% av markarealen. Även om skogsavverkning tidigare ägt rum, i synnerhet på Java⁷¹, så påbörjades inte den storskaliga avverkningen förrän under Soehartoeran. Med den nya presidenten anammades genomgående en ny politik. New Order markerade ett tydligt slut för den socialistiska politiken med övergång mot ett mer marknadsekonomiskt orienterat styre. Soeharto var av uppfattningen att ekonomisk utveckling och politisk stabilitet enbart kunde uppkomma genom en centralisering av makten. Därmed gjorde han regeringen med presidenten och dess ministrar mycket inflytelserika i landets styre.⁷²

Den politiska centraliseringen omfattade även naturresurserna. Som en del av New Order lanserade Soehartos regering 1967 ”The Basic Forestry Law” (UU5/1967) (hädanefter refererad till som BFL). Lagen gav staten rättsligt förbehåll att planera och reglera i landet. Lagen signalerade att all skog skulle skyddas och brukas för hela befolkningens välfärd. Regeringen beslöt enväldigt om balansen mellan de olika intressena att nyttja skogen, men även vad gäller förebyggande av översvämningar, avverkningsmetoder, ersättning för arbetare, skydd av skog, migration, jordbruk och plantage. Lagen centraliserade makten ytterligare genom att utnämna en minister med ansvar för all användning av landets skog. Utöver detta avtalade och reglerade denna minister de juridiska relationerna mellan av skogen försörjda människor, myndigheter och företag.⁷³

Ungefär samtidigt som BFL började verka initierades tre andra betydelsefulla lagar: the Basic Law on Mining (UU11/1967), the Law on Foreign Investment (UU1/1967) och the Law on Domestic Investment (UU6/1968). 1970 infördes två regleringar från regeringen (Peraturan Pemerintah) PP 21/1970 Forest Exploitation Rights/Forest Product Harvesting Rights samt PP33/1970 on Forest Planning.⁷⁴

Dessa lagar och regleringar skapade tillsammans ett ramverk för en systematisk exploatering av Indonesiens naturresurser. I skogssektorn möjliggjordes den storskaliga avverkningen genom en omfattande rättslig och administrativ struktur. Denna styrdes av ”Forest Land Use Policy”, vilken var en del av BFL. Det nya rättsliga systemet innebar drastiska förändringar för landets ursprungsbefolkningar och skogsförsörjda människor. Det kommersiella skogsbruket överordnades det lokala självförsörjande användandet av skogen. Till exempel så gav varken PP21/1970 angående skogsexploateringsrättigheter eller PP7/1990 (uppdatering av den tidigare) lika rättigheter för traditionella stammar kontra privata företag. PP33/1970 angående skogsplanering tillät inte delaktighet av befolkningen vid beslutsprocesser kring gränsdragningar samt garanterade inte ersättning för förlorade marker.⁷⁵

⁷¹ Utrikespolitiska Institutet, 1998

⁷² Colfer, 2002

⁷³ Barber, 1990

⁷⁴ Wrangham, 2002

⁷⁵ Barber och Churchill, 1997

Genom "Forest Land Use Policy" delades skogsarealen upp i fyra olika grupper; 63 miljoner ha produktionsskog, 30 miljoner ha skyddad skog, 19 miljoner ha nationalparker/naturreservat och 30 miljoner ha omvandlingsskog. Även om policyn utformades av regeringen 1970 så var det inte förrän 15 år senare som själva organisationen var färdigställd vad gäller de olika områdena. Dessutom fick policyn aldrig åsyftad genomslagskraft och inflytande i det nationella skogsbruket.⁷⁶

En undersökning från mitten av 1990-talet visar att det avsatta området för omvandlingsskog i själva verket hade minskats avsevärt från 30 miljoner ha till enbart 8,4 miljoner ha⁷⁷. Dessutom överskreds arealen för produktionsskog och areal för aktiviteter avsedda för produktionsskog togs bland annat från nationalparker och naturreservat. Nationalparken Bukit 12 i regionen Jambi, där tre ursprungsstammar lever med sammanlagt 1200 individer, har ca en tredjedel av den totalt skyddade arealen på 60 500 ha använts som koncessioner. Vidare har 11 400 ha avverkats för palmolja-plantage och 1200 ha för HTI-plantage (HTI förklaras på sidan 28).⁷⁸

6.2 Uppkomst av ett kommersiellt skogsbruk

Genom BFL infördes avverkningskoncessioner HPH (Hak Pengusahaan-Hutanor) som bolag, statliga och privata, kunde ansöka om hos skogsministeriet. Koncessionen gav innehavaren avverkningsrätten till ett visst område under en 20-årsperiod. Bolaget var skyldigt, åtminstone teoretiskt, att följa de av skogsministeriet uppsatta riktlinjerna för ett hållbart skogsbruk. Bland annat krävdes ett roterande avverkningssystem samt att avverkning enbart gällde för träd med en omkrets på mer än 50 cm.⁷⁹

För att erhålla en HPH erlades en rad avgifter till nationella samt lokala myndigheter. I jämförelse med andra kringliggande timmerproducerande länder var dessa överlag väldigt låga både vad gäller arealkostnad samt avgift för antal avverkade träd. Genom detta förfaringssätt skedde en fördelning som innebar att innehavet av HPH genererade stora vinster.⁸⁰

För lokala företag eller individer utfäste de regionala myndigheterna HPHH (Hak Pemungutan Hasil Hutan) vilket var en mindre omfattande variant av HPH-koncessionen. Syftet med HPHH var att kunna tillskansa sig produkter från skogen för individuella behov eller lokal försäljning. Rättigheten gällde med andra ord inte råvara som var avsedd för export.⁸¹

Genom de politiska reformerna och de förmånliga förutsättningarna intresserade sig både internationella och nationella investerare för HPH. Bland de inhemska investerarna var Indonesiens kinesiska minoritet en av de mest inflytelserika aktörerna. De flesta bolagen kom däremot från Japan och Korea, men även en del med europeisk koppling.⁸²

⁷⁶ Jakarta Post, 1996

⁷⁷ Siscawati, 2001

⁷⁸ Rufiq, personligt meddelande, 2002-06-14

⁷⁹ Gillis, 1998

⁸⁰ Ibid

⁸¹ Lindayati, 2002

⁸² Gillis, 1998

Militären spelade en betydande roll i utvecklingen inom skogsfären. De större investeringarna hade oftast en eller annan koppling till denna grupp eller någon högt uppsatt politiker. Syftet med partnerskapet var framför allt att säkerställa en kontinuitet i verksamheten och en god relation till staten mot i gengäld en 20-25 procentig del av vinsten. Investerarna bidrog å andra sidan med kapital, utrustning och den operationella styrningen av verksamheten. Militären eller politikerna var i de flesta fall en relativt osynlig aktör, men utgjorde en väl så betydelsefull säkerhet för investerarna i ett politiskt instabilt land. Dessutom var militären en viktig aktör i de fall där det kunde bli aktuellt att tvångsförflytta människor från skogen.⁸³

Ett av de största företagen inom sektorn var och delvis är PT Georgia Pacific Indonesia (GPI). Som ägare finns det amerikanska företaget Georgia-Pacific tillsammans med Bob Hasan, en av Soehartos närmaste vänner. Ett annat exempel är the International Timber Corporation of Indonesia (ITCI) i vilket Weyerhaeuser gick ihop med Truba, en av militären ägd verksamhet. De tillsammans fick till sitt förfogande en yta av 601 000 ha på Kalimantan.⁸⁴

6.2.2 Timmerexport och plywoodindustri

Under 1970-talet utvecklades Indonesien till den största timmerexportören i världen med en ökning av 470% under Soehartos första åtta år vid makten. 1966 var avverkningsvolymen 6 miljoner m³ och 1973 hade den ökat till 28.3 miljoner m³. Under detta tidsintervall ökade även exporten av timmer i samma omfattning. Under åtta år expanderade den från 334 000 m³ till 18,5 miljoner m³. 1973 motsvarade timmerindustrin 18% eller 562 miljoner dollar av Indonesiens totala exportintäkter.⁸⁵

De faktiska kostnaderna för att möjliggöra exploateringen av den yttre världen översteg många gånger den ersättning som myndigheterna i form av skatter och avgifter krävde från företagen⁸⁶. En undersökning visar att de indonesiska myndigheterna mellan 1973-1977 ersattes med enbart 25-30% av den egentliga kostnaden för företagets verksamhet på östra Kalimantan⁸⁷. Med andra ord innebär detta att privata företag kunde bedriva verksamhet till en mellan 65-70% lägre kostnad än vad det borde ha varit.

Företagen tog sig även andra förmåner i form av utökad exploatering, dels genom att avverka i områden utanför koncessionen, dels genom att fälla fler träd än tillåtet inom koncessionen. Från det att HPH inrättades i slutet av 1960-talet och de kommande årtionden allokerade regeringen mer än 62 miljoner ha koncessioner till kommersiella skogsbolag. Officiella siffror anger att 550 m³ timmer avverkats i HPH -områdena vilket omräknat blir cirka 20 miljoner m³ per år. Troligtvis uppgår den illegala avverkningen till ungefär lika mycket.⁸⁸

⁸³ Barr, 2001

⁸⁴ Barr, 1998

⁸⁵ Barr, 2001

⁸⁶ Ibid

⁸⁷ Ruzicka, 1979

⁸⁸ Barr, 2001

I början av 1980-talet introducerades ett förbud mot timmerexport, vilket var ett strategiskt åtagande av regeringen för att öka lönsamheten i den inhemska plywoodindustrin⁸⁹. Under några år hade efterfrågan av plywood ökat markant och genom att tillverkningen skedde nationellt skulle näringen stimuleras ytterligare. Under ett decennium ökade antalet plywoodproducenter från nio stycken med en total kapacitet av 800 000 m³ per år till 132 stycken med potential för 12,6 miljoner m³ per år. I slutet av 1980-talet var Indonesien rankad som världens största plywoodproducent med 75% av den globala marknaden.⁹⁰

Den ökade exploateringen bidrog delvis till bättre statliga finanser, men den snabba utvecklingen hade en annan sida. 1982 återstod enbart 92,4 miljoner ha skog av de 144 miljoner ha som fanns 1966. Enligt uppgifter från staten var den årliga avskogningen mellan dessa år ca 2,4 miljoner ha vilket är mer än dubbelt så mycket som skogsministeriet och FAO⁹¹ hade förväntat sig. Genom årtionden av storskalig avverkning med kortsiktig vinstdriven verksamhet och i det närmaste ingen återplantering började avsaknaden av timmer ge sig till känna på framförallt Sumatra och Kalimantan. Detta ledde till att regeringen initierade plantageprogram för att säkerställa tillgången av timmer, de så kallade HTI (Industrial Tree Plantations). Programmet innehöll tre typer av plantage:⁹²

1. *HTI (pertukangan)* timmer för konstruktionsområdet
2. *HTI (kayu energy)* timmer till energisektorn
3. *HTI (kayu serat)* timmer för pappersmassaindustrin

6.2.3 Pappersmassaindustrin

Ungefär samtidigt som plywoodindustrins utvidgning fick även pappersmassaindustrin en allt mer framträdande roll. Under 1980- och 1990-talet skulle den bli en betydande del av landets ekonomi. Mellan 1987 och 1997 ökade produktionen inom näringen från 826 500 till 5,3 miljoner ton pappersmassa per år och i mitten av 1990-talet hade Indonesien 10 stycken pappersbruk. Det är framförallt fyra större konglomerat som har dominerat industrin. De två mest framträdande aktörerna är Sinar Mas Group och Raja Garuda Mas Group. Inom den sistnämnda finns totalt nio bolag med en total kapacitet på 3,1 miljoner ton pappersmassa vilket innebar ca 43 % av marknaden för pappersmassa.⁹³

Till skillnad från den specifika papperstillverkning, som i huvudsak finns på Java, är pappersmassaindustrin till 75% belägen på Sumatra. Ägarskapet inom massaindustrin är ännu mer koncentrerat än inom papperssektorn. I mitten av 1990-talet var det tre konglomerat som kontrollerade den totala marknaden till 90%. Den största av dessa är åter igen the Sinar Mas Group med två stora anläggningar på Sumatra som har ungefär hälften av landets totala kapacitet– PT Indah Kiat Pulp and Paper i regionen Riau för vilket bolaget Asian Pulp & Paper Company (APP) är

⁸⁹ <http://www.wrm.org.uy/deforestation/Asia/Indonesia.html>, 2001-02-22

⁹⁰ Ibid

⁹¹ Forestry and Agriculture Organisation, ett underorgan inom FN-systemet

⁹² <http://www.wrm.org.uy/deforestation/Asia/Indonesia.html>, 2001-02-22

⁹³ Matthew, 2002

ansvariga samt PT Lontar Papyrus i regionen Jambi. De andra två aktörerna är Raja Garunda Mas Group samt Bob Hasan Group.⁹⁴

Enligt utvärderingar av HTI framgår det att gruppen för konstruktionsindustrin (pertukangan) enbart kunnat producera 13% av det uppsatta målet medan ca hälften av det förväntade virket till pappersmassaindustrin (HTI kayu serat) har kunnat produceras⁹⁵. I de ursprungliga kriterierna för HTI var det enbart mark som ansågs vara mindre ekologiskt värdefull som skulle avsättas av skogsministeriet till plantage. Det vill säga områden som inte var produktiva sett ur ett marknadsekonomiskt perspektiv. Dessutom fanns det liknande riktlinjer som för HPH angående brukningsmetoder samt omfånget på de avverkade träden. Utfallet förhöll sig dock något annorlunda.⁹⁶

I början av 1990-talet blev behovet av timmer ännu mer påtagligt vilket resulterade i att skogsministern började avsätta all produktionsskog i en radie av 100 kilometer runt varje pappersmassabruk till plantage⁹⁷. I de fall då dessa områden sammanföll med HPH-koncession var bolagen rekommenderade att prioritera avverkning så att ett så stort område som möjligt kunde konverteras till plantage⁹⁸. Genom detta förfaringsätt kringgicks de riktlinjer som tidigare angivits av skogsministeriet att det var enbart skogsområden av sämre kvalitet som skulle avsättas. Det som skedde var att pappersmassaproducenter tilläts kalhugga stora områden med virke som egentligen hade ett kommersiellt värde.⁹⁹

Det var inte enbart i ovan nämnda hänseende som myndigheterna var generösa gentemot privata intressen. Plantagen var dessutom kraftigt subventionerade av staten. Bland annat behövde innehavaren av plantagerättigheten enbart stå för 21% av de totala investeringskostnaderna. Dessutom kunde de företag som gick samman med ett statligt bolag täcka ytterligare 14% av kostnaden genom ett mycket fördelaktigt och räntefritt lån från en skogsrestaureringsfond med en återbetalningsperiod på 10 år. Restaureringsfonden var ursprungligen avsedd för att säkerställa återväxten av urskog.¹⁰⁰

I mitten av 1990-talet hade 23 medgivanden av plantage skett som tillsammans utgjorde en yta på ca 4,5 miljoner ha. 13 av dessa områden och en yta av närmare 3,3 miljoner ha ansågs vara av prioriterad karaktär då de skulle stödja några av de största pappersmassaindustrierna. På grund av detta beslöt skogsministeriet att ansökningsprocessen angående medel ur skogsrestaureringsfonden skulle förenklas avsevärt och gav skogsministern rätten att själv fatta beslut i frågan. 1997 hade enbart 20% av de avsatta prioriterade områdena planterats.¹⁰¹

Asian Pulp & Paper Company (APP) driver pappersmasseindustrin PT Indah Kiat Pulp and Paper nära byn Perawang i regionen Riau på Sumatra. Bolaget har en gedigen historia vad gäller negativ miljöpåverkan, ignorans gentemot

⁹⁴ Barr, 2001

⁹⁵ Kartodihardjo, 1999

⁹⁶ Barr, 2001

⁹⁷ Groome Poyry, 1993

⁹⁸ Barr, 2001

⁹⁹ Ibid

¹⁰⁰ Ginting, 2000

¹⁰¹ Barr, 2001

lokalbefolkningen och gällande lagar samt mutor till myndighetsrepresentanter. Indah Kiat får en majoritet av sitt virke genom bolaget PT Arara Abadi som även det ingår i Sinar Mas Group. Arara Abadi har koncessionsrättigheter från regeringen på cirka 300 000 ha skog. Utöver denna areal som de har laga rätt till har bolaget även tagit mark från lokalbefolkningen ofta utan kompensation. Vid flera tillfällen har de drabbade försökt få hjälp av myndigheterna utan något direkt gehör.¹⁰²

Genom industriprocessen och otillräckliga reningsmetoder förorenar Indah Kiat vattnet i en närliggande flod, Siak river. Utöver att lokalbefolkningen fått se sina marker tas över av bolaget blir fisken, deras viktigaste proteinkälla, i floden allt mindre förekommande. Enligt den brittiska tidningen "The Guardian" kunde dagsfångsten förr vara cirka 10 kilo vilken nu dramatiskt sjunkit till ett fåtal fiskar.¹⁰³

Ett annat stort bolag är Asia Pacific Resources International Holding Ltd (APRIL) som tillhör det indonesiska konglomeratet Raja Garuda Mas Group. APRIL driver pappersmassaindustrin Riau Andalan Pulp & Paper (RAPP) i regionen Riau på Sumatra. Med en kapacitet på 2 miljoner ton per år är RAPP världens största i sitt slag.¹⁰⁴

Sedan starten 1995 har industrin förlitat sig på råvaror genom avverkning av urskog. Så sent som år 2000 kom fortfarande 100 % av råvaran från urskog. 2001 kom 20 % från HTI-plantage och resterade från urskog. APRIL hävdar att Riau Andalan kommer att fram till 2008 fortfarande basera sin produktion på timmer från urskog. Därefter kommer troligtvis plantagen att kunde täcka behovet av råvara på annat sätt. Det innebär att ytterligare 147 000 ha urskog kommer att behöva avverkas för att klara av produktionen. Det ska dock framhållas att många NGO-analytiker starkt ifrågasätter APRIL:s mål gällande 2008.¹⁰⁵

Även APRIL har illegalt tagit land från lokalbefolkningen, närmare bestämt 40 000 ha. Dessutom beboddes området där RAPP lokaliserades av ursprungsbefolkningar av Delik-, Sering- och Kerincistammarna. I samband med tvångsförflyttningarna arresterades och fängslades ledaren för stammarna i tre år.¹⁰⁶

6.2.4 Framväxten av palmolja

Palmolja är idag en av världens mest använda vegetabiliska olja efter sojaolja. Oljepalmen producerar mer olja per år och hektar än någon annan oljeväxt vilket gör den eftertraktad. Oljan används i kosmetika, i djurfoder och i livsmedel där den framför allt ingår som ingrediens i matfetter. Palmolja är en av de mest hälsosamma oljorna som finns att tillgå.¹⁰⁷

Även om palmolja initierades redan under den holländska kolonialtiden var det först 1967, i början av New Order perioden, som plantagen började bli allt mer

¹⁰² <http://www.wrm.org.uy/bulletin/48/Indonesia.html>, 2003-04-16

¹⁰³ Ibid

¹⁰⁴ <http://www.wrm.org.uy/bulletin/55/Indoneisa.html>, 2003-04-17

¹⁰⁵ Ibid

¹⁰⁶ Ibid

¹⁰⁷ <http://www.snf.se/verksamhet/skog/regnskog-palmolja.htm>, 2003-04-17

vanligt förekommande. I slutet av 1970-talet skedde en kraftig expansion först på de centrala öarna för att sedan även sprida sig till den yttre övärlden.¹⁰⁸

Under denna period introducerade regeringen ett världsbanksfinansierat projekt, det så kallade "Nucleus Estate and Smallholders" (NES) genom vilket ett småskaligt plantagebruk skulle inrättas runt de större monokulturerna. Till NES-projektet fanns även ett transmigrationsprogram kopplat som förde fattiga jordbrukare från framförallt Java ut till andra öar för att röja i markerna med syfte att bereda plats åt oljepalmsplantagen. Genom denna sammanslagning skulle en rad positiva effekter uppkomma. Samtidigt som fattiga jordbrukare skulle kunna bli mer självförsörjande fick palmoljaplantagen billig arbetskraft. 1986 fastslog regeringen i ett dekret fortsatt integrering av NES och transmigrationsprogrammet vilket banade väg för mer lågavlönad arbetskraft till plantagen.¹⁰⁹

I byn Merlung i Jambi vid ett av oljepalmsplantagen finns ett NES-projekt med arbetande transmigranter. Timersättningen är ca 12 000 rupier vilket motsvarar ca 12 kr¹¹⁰. Vid andra plantage har dock ersättningen varit mycket lägre än så och många transmigranter har blivit helt beroende av oljepalmsbolaget. De transmigranter som varit kopplade till ett NES-projekt har dock i högre grad lyckats bli mer självförsörjande med fler rättigheter även om dessa grupper också har upplevt maktlöshet samt hänsynslöst bemötande.¹¹¹

Det är inte enbart transmigranter som drabbas av oljepalmsplantagens framväxt. Även ursprungsbefolkningen har påverkats negativt. Det finns fall där ursprungsbefolkningen blivit tvingade, ibland med hjälp av militären, att börja arbeta vid plantagen. Ledare som opponerat sig gentemot förfaringssättet har i vissa fall arresterats och fängslats. Enligt officiella siffror är det enbart 11% av den totala arealen av palmoljaplantage på södra Sumatra som på ett eller annat sätt omfattar konflikt mellan olika intressen. Frivilligorganisationer verksamma inom området påstår att en majoritet av oljepalmsbolagen har varit eller i dagsläget är i dispyt med lokalbefolkningen angående markrättigheter.¹¹²

Mellan 1982 och 1988 beslagtogs Raja Garuda Mas och deras dotterbolag PT IIS PT Das, PT Indo Sawit Subur 2000 ha jordbruksmark från byborna i Merlung i Jambi för att anlägga palmoljaplantage. Invånarna var chanslösa gentemot de vapenbärande bolagsrepresentanterna. Under årens gång har en hård kamp mot bolaget förts vilket bland annat resulterat i att ledaren för jordbruksorganisationen fängslats.¹¹³

I grannbyn Penyabungan Village blev byborna bestulna på sin mark i slutet av 1980-talet trots att det ansvariga bolaget inte fick laglig rätt till området förrän 1997¹¹⁴. I bygemenskapen är man fast besluten om att få tillbaka delar av sin skogsmark som numera är omvandlad till oljepalmsplantage. Under min resa fick jag vid ett tillfälle träffa den regionala myndigheten i regionhuvudstaden Jambi. Vid detta möte klargör

¹⁰⁸ Siscawait, 2001

¹⁰⁹ Siscawait, 2001

¹¹⁰ Transmigranter i Merlung, personligt meddelande, 2002-06-13 a.

¹¹¹ Siscawati, 2001

¹¹² Ibid

¹¹³ Byinvånare Merlung, personligt meddelande 2002-06-13 b.

¹¹⁴ Rufiq, personligt meddelande 2002-06-14

chefen för mark- och skogsfrågor, Mr Chairnl Alamim NL Amik, angående markrättighetskonflikterna i ovan nämnda byar, att problematiken handlar om förhållandet mellan lokalbefolkningen, koncessioner och efterfrågan från utländska aktörer.¹¹⁵

Vidare menade han att de involverade företagen inte helt och hållet tar sitt ansvar i frågan, men att myndigheterna gör vad de förmår för att lösa konflikten. Dock ska framhållas att byborna både i Merlung och Penyabungan Village menade att de lokala myndigheterna varit helt frånvarande i deras dialog med palmoljebolaget. Vid frågan angående HTH-licenser i Penyabungan Village avbröts samtalet snabbt då plötsligt ett viktigt möte skulle hållas mellan Mr Chairnl Alamim NL Amik och jag fick lämna rummet.¹¹⁶

Med billig arbetskraft, låga produktionskostnader, statliga subventioner och samarbetsvilliga myndigheter, expanderade palmoljeplantagen under 1980- och 1990-talet samtidigt som efterfrågan på palmolja globalt ökade markant. 1985 fanns det 600 000 ha plantage i Indonesien och 1996 hade denna areal i det närmaste fördubblats till 2,2 miljoner ha, varav ca 440 000 ha ägs av statliga bolag, 824 000 ha av mindre markägare och det resterade av privata större bolag.¹¹⁷

1998 realiserades IMF:s lånekrav på liberalisering inom palmoljesektorn och innebar att utländska investerare nu välkomnades att starta upp plantage. Inom kort ansökte 50 olika bolag, varav 40 malaysiska bolag om landrättigheter. Många av dessa har en koppling till Indonesiska bolag och är i många fall finansierade av europeiska banker. Ett exempel är PT. London Sumatra (LonSum) som i början av 1900-talet såldes av briter till ett indonesiskt bolag. 1997 hade LonSum 19 plantage på ca 55 000 ha. Bolaget planerar att utveckla 75 000 ha plantage (70% palmoljeplantage) på Sumatra samt 15 000 ha palmoljeplantage på Kalimantan. Arealen kan dock bli så stor som 220 000 ha om man får behörigheten att starta upp NES-projekt. Med stöd från HSBC Investment Bank i Singapore har LonSum fått ett lån på 220 miljoner dollar från 29 olika banker i 10 olika länder. Däribland Japans Sumitomo Bank i Singapore, the Bank of Taiwan och Radobank i Indonesien.¹¹⁸

Utöver de existerande palmoljeplantagerna har nyligen ytterligare 6,8 miljoner ha¹¹⁹ reserverats för nya plantager. Denna siffra tar då inte med de ansökningar om att starta upp plantage som skogsministeriet administrerar. Om så skulle vara fallet behöver ytterligare ca 2 miljoner ha¹²⁰ avsättas för att tillgodose efterfrågan av mark som i sig i mångt och mycket avspeglar den potential som marknaden erbjuder. Inte minst påverkar EU förhållandena som världens största importör av palmolja (10% av världsproduktionen)¹²¹. I Sverige har konsumtionen av palmolja ökat avsevärt under 1990-talet med en total konsumtion på ca 44 000 ton/år¹²².

¹¹⁵ Mr Chairnl Alamim NL Amik, personligt meddelande 2002-06-17

¹¹⁶ Mr Chairnl Alamim NL Amik, personligt meddelande 2002-06-17

¹¹⁷ Siscawati, 2001

¹¹⁸ Ibid

¹¹⁹ Ibid

¹²⁰ Ibid

¹²¹ <http://www.snf.se/verksamhet/skog/regnskog-palmolja.htm>, 2003-04-16

¹²² Ibid

6.3 Decentralisering av skogspolitik

Under decennier var den politiska makten hårt knuten till regeringen i Jakarta. Framtagning och bearbetning av lagar genomfördes helt och hållet av den centrala administrationen, vilken som bekant även hade den yttersta kontrollen över skogsresurserna. Under början av 1990-talet började dock en annan politik att framtona. Mer tydligt än någonsin tidigare fick regionerna ett gradvis ökat inflytande. Dessutom, om än mycket långsamt, ökade möjligheter för befolkningen att etablera organisationer och yttra sig fritt. Det var dock först efter Soehartos fall 1998 som situationen på allvar började förändras.¹²³

1999 ersattes den nationella skogslagstiftningen BFL från 1967 (UU 5/1967) med en omarbetad version (UU 41/1999). I jämförelse med sin föregångare innehåller UU 41 radikala förändringar för människor som är beroende av skogen för sin försörjning. Genom lagen likställs dessa människors rättigheter med exempelvis skogsbolagens. Speciellt gäller det om de bildar kooperativ. Vidare har ursprungsbefolkningars unika behov fått juridiskt erkännande genom en paragraf. Slutligen är bolag, som har koncessioner nära byar och samhällen, tvingade att bruka dessa i samklang med och ta hänsyn till omkringliggande områden.¹²⁴

Den Indonesiska staten var under flera decennier av uppfattningen att människor som var beroende av skogen för sin försörjning, var till nackdel för ett fungerande skogsbruk. Istället för en samverkan och förståelse med befolkningen sågs deras livsuppehälle av skogen som ett hot. Men indikationerna i UU 41/1999 angående utsatta grupper av människor kristallisierades dock en viss attitydförändring. Denna trend gjorde sig redan gällande i början av 1990-talet när Mr Suryohadikusumo tillträdde som skogsminister. Vid denna tidpunkt initierades en rad riktlinjer som underlättade för så kallad "Community forestry".¹²⁵

1999 bearbetades även UU 22/1999 och UU 25/1999 gällande regionalt självbestämmande som infördes 2001. Lagen påvisar en tydlig förändring i landets styrning och ger regionala myndigheter, teoretiskt sett, ansvaret för bland annat all produktionsskog inom regionen¹²⁶. Dessvärre sätter en allvarlig konflikt mellan centrala och regionala myndigheter, specifikt inom skogssektorn, hinder för dess fulla implementering. Samtidigt som lagen infördes utfäste skogsministern, Mr Nur Mahmud, 70 avverkningskoncessioner. Även om många av dessa var förlängningar av redan existerande koncessioner var 21 stycken nyinitierade. Dessutom försökte Mr Mahmud placera alla koncessioner hos statliga skogsbolag samt instifta en ny myndighet med ansvar för placeringar av nya koncessioner samt återplantering. Detta åsamkade naturligtvis stor irritation i regionerna.¹²⁷

Professor Mr Hariadi Kartodiharjo vid Bogors Lantbruksuniversitet anser att ett stort skifte har skett gällande den demokratiska situationen i Indonesien vilket är mycket positivt. Vad gäller skydd av skogsresurser är han dock mycket bekymrad över de svaga och ansvariga institutionerna och han är tveksam till att decentralisering av detta ansvar kommer förbättra situationen avsevärt.

¹²³ Wrangham, 2002

¹²⁴ Lindayati, 2002

¹²⁵ Wrangham, 2002

¹²⁶ Dermawan, 2002

¹²⁷ Down to Earth, 2001

*” Det är tydligt att regeringen de senaste decennierna har följt en strikt marknadsanpassad politik. Bolagens kortsiktiga vinstintressen har föregått allt vad en hållbar utveckling innebär. Med statens medverkan har skogen plundrats och människor fråntagits sitt livsrum såväl som grundläggande rättigheter. Ministeriet och andra berörda myndigheter måste bli tydligare i sitt agerande och kommunikation med regionerna. Dessutom måste någon part ta ett helhetsansvar för skogen”*¹²⁸

Rudi Syaf, generalsekreterare på Warsi i Jambi menar att förändringen mot ett hållbart skogsbruk enbart kan ske genom en decentralisering. Även om han ser regionernas ekonomiska beroende av skogsbolagen som en direkt motsättning till hållbarhet i skogsnäringen anser han inte det som någon större skillnad i jämförelse med de centrala myndigheternas agerande tidigare.¹²⁹

Även om dessa lagar är positiva trender för landet i sin helhet krävs det mer än så för att en förändring ska komma till stånd. Indonesiens befintliga lagar är i mångt och mycket tillräckliga för att bevara landets skogar, bortsett från frånvaron av skrivelser angående skogsförsojandets rättigheter. Mycket av problemet ligger i lagarnas implementering som i många fall varit obefintlig. Longena Ginting, generalsekreterare vid miljöorganisationen Walhi i Jakarta, ser framförallt tre orsaker till detta utfall. Först och främst har lagarna initierats helt och hållet från regeringen som i sin tur varit i händerna på internationella aktörer som t.ex. IMF, Världsbanken och andra finansiärer. För det andra har bolagen inom skogsektorn haft en dominerade roll och ignorerat gällande riktlinjer. Då de inte heller har hindrats så har deras framfart pågått. Slutligen anser han att staten inte insett det kritiska läget inom skogssektorn:

*“ The Indonesian government is acting like a frog that are put in a pan with water on low temperature. They are not reacting to the critical situation as the frog that doesn't realise that the water will soon boil”*¹³⁰

Den indonesiska staten har kännetecknats av ett hierarkiskt juridiskt system med verkställande myndighet, ministerium och militär istället för ett fristående och definierat juridiskt organ. Som ett resultat av att makten låg hos presidenten och dennes ministrar har många av lagarna gått igenom som regeringsdekret istället för genom parlamentet. De instiftade lagarna har ofta saknat harmoni och har i vissa fall stått i motsättning till varandra. Implementeringen har varit sporadisk och i vissa fall menlös. Med avsaknad av institutionell tydlighet och struktur gällande resurstillhörighet i lagen skapades en situation där ingen hade den övergripande kontrollen och skogsresurserna kom att tillhöra de aktörer med störst inflytande och mest pengar.¹³¹

UU 22 och UU25 är unika och mycket långtgående lagar för ett land som Indonesien. Lagförfarandet är å andra sidan bara en del av hela den juridiska processen. Kvarstår gör dess fulla implementering likväl som acceptans¹³². Det ska dessutom

¹²⁸ Mr Kartodiharjor, personligt meddelande, 2002-06-27

¹²⁹ Syaf, personligt meddelande, 2002-06-19

¹³⁰ Ginting, personligt meddelande, 2002-06-11

¹³¹ Wrangham, 2002

¹³² Wrangham, 2002

poängteras att implementeringen av lagarna sker i en tid av ekonomisk och politisk instabilitet. Obefintligt skydd av skogsresurserna råder och en markant ökning av illegal avverkning, plundring samt korruption vilket definitivt ställer höga krav på regionala myndigheter. För att den urskog som finns kvar ska kunna bevaras krävs ett kraftfullt system som reglerar olika intressen i relation till skogsresurserna med en nationell såväl som regional överblick.¹³³

¹³³ Kartodihardjo, 2002

7. Analys

I detta kapitel kommer en analys av uppkomna observationer att beröras utifrån den teoretiska referensramen samt uppsatsens problemformulering och syfte.

7.1 Ideologi

Ideologin som har legat till grund för Indonesiens skogspolitik är utan tvekan det av Vandana Shiva beskrivna synsättet, det moderna och industriorienterade. Ett tydligt skifte gjorde sig gällande när Indonesien med Soeharto vid makten, i början av 1960-talet, anammade en marknadsliberal ekonomi. Under de följande 35 åren skulle en plundring av naturresurser, utan internationell jämförelse, komma att äga rum. En statligt organiserad guldrush. Den indonesiska regeringen tycks utan någon som helst tvekan ha anförtrott sig till marknadskrafterna. En minimal inverkan på företagets verksamhet har varit gällande och kontroll vad gäller bevarande av naturresurser har i det närmaste varit obefintlig. Även om marknaden inte har varit oreglerad, enligt Kortens teori, så har definitivt olika handelshinder eliminerats både inom och mellan länder. IMF har i denna bemärkelse varit en betydande aktör med deras liberaliseringskrav under 1990-talet.

Det juridiska ramverket har varit en förutsättning för den storskaliga exploateringen och det finns framförallt tre karaktäristiska drag i den indonesiska skogspolitiken. Först och främst är den utformad för ett homogent land och tar inte hänsyn till mångfalden inom såväl de ekologiska som mänskliga kontexterna. Lagar och regleringar har framställts i Jakarta utan någon tydlig förankring i det sammanhang de ska verka samt utan inflytande från de regionala myndigheterna. Riktlinjer för hur lagarna skulle implementeras togs även de fram centralt och tenderade till att fokusera på innehåll och allt för sällan på den faktiska utkomsten.

För det andra har det byråkratiska centrala systemet, genom ett antal lagar, haft ett enormt inflytande på ett lokalt plan och underminerat traditioner och uråldrigt ledarskap. För det tredje har det juridiska lagförandet varit avgränsat till prioriterade delar av regeringen vilket resulterat i att lagarna också gynnar dessa intressen. Det står klart att de ekonomiska intressena i snäv mening har prioriterats inom skogspolitiken.

Parallellt med en storskalig skogsavverkning har människor, beroende av skogen för sin försörjning, försökt att bibehålla en gammal kultur grundad på en förståelse och vördnad för ekosystemet. Deras existens och behov har ignorerats av regeringen och de har i mångt och mycket ansetts som något ociviliserat som bör anpassas till samtiden. Till viss del har även så skett när samhällen och stammar upplevt försörjningssvårigheter och sett ett intåg i det moderna samhället som sin enda utväg.

Vad gäller de regionala myndigheterna har deras inflytande gradvis ökat under de senaste decennierna. Även om regeringen i mångt och mycket har satt ramverket för hur myndigheterna ska agera har det i vissa regioner funnits mer eller mindre utrymme för självbestämmande. Dessvärre är det i få regioner som detta har lett till ett större ansvarstagande samt skydd av naturresurser och utsatta grupper. I några regioner har myndigheterna istället bidragit till en ökad avverkning. Dock kan detta

eventuellt ses som en övergångsperiod där en bättre förståelse för situationen uppkommer efter ett tag.

7.2 Makt- och fördelningsaspekter

Fördelning är ett nyckelord i en analys av hur olika intressen har beaktats av regeringen vad gäller skogsresurser. En central punkt inom det politiska och ekonomiska systemet är just fördelningen av resurser. Generellt brukar sägas att om det finns tillräckligt mycket av något så är fördelning inget problem. Det är de knappa resurserna som leder till konflikter. I ett land med en stor andel skog torde inte fördelningen skapa intressekonflikter.

I Indonesien har det dock förhållit sig något annorlunda. Trots att tillgången på skog varit mycket god har många och stora konflikter uppstått under de senaste 40 åren. I och med instiftandet av "the Basic Forestry Law" 1967 kunde staten enväldigt besluta om balansen mellan de olika intressena av skogsresurserna, vilken åtföljdes av en rad andra lagar som favoriserade vissa aktörer. Makt kan i hög grad påverka fördelningen av resurser och kan göra denna både rättvis och orättvis. Den indonesiska regeringens förfarande visar i hög utsträckning på detta.

Max Webers vedertagna modell kan definitivt appliceras i den indonesiska maktkontexten, men den visar å andra sidan enbart en del av den komplexa verkligheten gällande styrande mekanismer. Den indonesiska regeringen kan sägas vara aktör A som påverkar aktör B, i detta fall skogsbolag, regionala myndigheter och människor beroende av skogen.

Förhållandet kan dessutom beskrivas å andra hållet det vill säga att skogsbolagen är aktör A som får aktör B, den indonesiska regeringen, att göra något som försätter aktör A i bättre dager. De regionala myndigheterna skulle på samma sätt kunna vara aktör A som påverkar aktör B, lokalbefolkningen, till att exempelvis avverka illegalt som en följd av försörjningssvårigheter.

Marknadsliberala krafter har i stor utsträckning styrt den indonesiska regeringens förfarande. Det finns dock tydliga indikationer på att även andra mekanismer varit vägledande. Den grupp som oavsett utgångspunkt i analysen blir *marginaliserad* är ursprungsbefolkningen och lokala samhällen. För att dra deras situation till sin spets har byar såsom Penyabungan Village blivit *utnyttjade* av såväl de bolag som stulit deras mark som de regionala myndigheterna.

Enligt Gustavsson finns det en stark korrelation mellan olika resurser, värden och makt. Innehav av resurser ger individen en värdeposition, vilket ger henne/honom makt. Makten återger individen en värdepotential, en möjlighet att förbättra sin värdeposition. Den indonesiska regeringen, samt till viss del de regionala myndigheterna, har haft *materiella resurser* i form av naturtillgångar vilka har försatt, framförallt presidenten, i en hög värdeposition. Skogsbolag har haft *institutionella resurser* genom den, för deras del, fördelaktiga skogspolitiken. Människor beroende av skogen för sin försörjning kan sägas ha *emotionella resurser* i form av det värde de tillmätt skogen.

Vad som är viktigt att ta med i en analys av utvecklingen inom skogspolitiken är Indonesiens koloniala historia. När självständigheten infann sig i landet i mitten av seklet fanns en strävan att utveckla landet och anamma den västerländska kulturen.

Ekonomisk tillväxt överordnades och utländskt kapital i form av investeringar i bland annat skogsindustrin tillkom landet. De utländska kapitalstarka aktörerna kom under flera decennier att vara en förutsättning för landets utveckling.

I samband med den finansiella krisen i slutet av 1990-talet kom IMF till Indonesiens undsättning med lån och där tillhörande liberaliseringskrav. Även Världsbanken har haft ett inflytande i landets utveckling. Det som utkristalliseras här är en tredje utvecklad form av ovan nämnda maktdefinition. Både de utländska intressena och IMF, aktör A, är en betydande maktfaktor i sammanhanget och har en ideologisk makt över aktör B, den indonesiska regeringen. Aktör A har haft ett stort inflytande och påverkat regeringen. Till och med till den grad att regeringen varit av uppfattningen att de har handlat efter egen fri vilja, trots att så kanske inte har varit fallet.

7.3 Demokratiaspekter

Förhållandet mellan de olika intressena kan även ses utifrån Dahls fem grundantaganden och kriterier för en fungerande demokrati. Vad gäller effektivt deltagande och lika stora möjligheter att ge uttryck för sina ståndpunkter kan detta till fullo appliceras vad gäller relationen mellan regeringen och bolagen. I många fall har involverade personer inom skogssektorn suttit på dubbla stolar eller har haft starka kopplingar till landets yttersta maktelit. Bland annat tillsatte Soeharto vänner och släktingar på viktiga poster inom industrin och politiken.

Människor beroende av skogen för sin försörjning har varken haft möjligheten till effektivt deltagande eller en rättvis beslutsprocess eller en upplyst förståelse. Exempelen är många, men ursprungsbefolkningen i nationalparken Bukit 12 ger en tydlig bild av hur grupper har setts förbi och undanhållits information. Å andra sidan kan vissa tendenser till förändring skönjas i den nya nationella skogslagsstiftningen från 1999 beträffande åtminstone de juridiska utgångspunkterna.

De regionala myndigheterna kan ses som en allt mer betydelsefull och involverad aktör i den nationella skogspolitiken. Genom en tydligare implementering av autonomilagen kan myndigheternas värdeposition öka gentemot exempelvis skogsbolagen. Om makten decentraliseras ytterligare och de regionala myndigheterna ges det övergripande ansvaret över skogsresurserna kan eventuellt planeringen bli mer långsiktig. Genom ett större inflytande för de regionala myndigheterna kan eventuellt även en bättre dialog med utsatta grupper komma till stånd.

Den indonesiska regeringen har under flera decennier brukat en förkastligt kortsiktig skogspolitik med följderna som troligtvis aldrig kommer att kunna repareras. Ekonomisk utveckling och tillväxt har varit ledord i politiken och skogsbolagens intressen har prioriterats framför en hållbar utveckling och mänskliga rättigheter. De regionala myndigheterna har å ena sidan inte erhållit det stöd från regeringen som skulle krävas för en hållbar skogspolitik. Exempelvis utfärdar regeringen fortfarande HPH-kontrakten trots att autonomilagen anger att denna process ska förläggas till de regionala myndigheterna. Å andra sidan kan de regionala myndigheterna i mångt och mycket ses som en förlängd arm av regeringens agerande. I vissa regioner,

Det gröna gullet i Indonesien – skogsavverkning, skogspolitik och aktörer sedan 1960-talet
Caroline Dahlbom
2003-07-29

däribland Jambi, råder hög korruption, otydligt beslutsförfarande och ökad skogsavverkning.

8. Slutord

Skogen med dess djur- och växtliv samt tusentals samhällen och stammar är allvarligt hotade i Indonesien. Om nuvarande trender håller i sig kommer stora delar av landet vara skogsavtäckt inom 10-15 år. Detta är inte enbart en ekologisk katastrof utan såväl en lokal försörjningskris som ett politiskt misslyckande.

Skogsavverkningen i Indonesien kan upplevas som ett relativt avlägset problem, men enligt en nyligen genomförd studie av Svenska Naturskyddsföreningen har problematiken ett tydligt svenskt stöd. I rapporten framgår det att samtliga pappersmassafabriker i Indonesien är uppbyggda med svensk medverkan: Svenska maskiner, t ex ABB, Högglunds, svenska kemikalier från EKA Chemicals, svensk finansiering och kreditgivning (Nordea, SEB och Svensk Exportkredit samt kreditgarantier från Exportkreditnämnden), svenskt kunnande (konsultfirmor, t ex. Ångpanneföreningen). Dessutom säljs en mycket stor andel av indonesisk pappersmassa via svenska handelshus (Cellmark, Ekman, Elof Hansson, Korimpeks) till Asien och EU.¹³⁴

Även om det till stor grad är den indonesiska regeringen som är ansvarig för den uppkomna situationen spelar även en rad andra faktorer roll för den framtida utvecklingen. Utländska intressen såsom finansiärer, bolag och banker kan definitivt göra en skillnad genom att efterfråga mer transparens och ställa höga etiska krav på sina investeringar. Dessutom ska inte heller konsumentkraften underskattas. Att inte köpa exempelvis trädgårdsmöbler av teak eller annat tropiskt virke samt att undvika produkter med palmolja kan i det långa loppet vara av avgörande betydelse. Vad problematiken delvis handlar om är helt enkelt att kostnaden för att fälla skogen har varit och är för låg. Om avgifter för marker varit högre, myndighetskontrollen av HPH och plantagen fungerat och ett implementerat juridiskt system funnits, med hårda påföljder, hade inte avverkningen av regnskog varit så pass omfattande.

Miljö- och människorättsorganisationer fastslår att ett avverkningsmoratorium under två till tre år är nödvändigt för att sektorn ska kunna reformeras och skogbruket bli mer hållbart. Ett moratorium innebär att all avverkning stoppas i hela landet och därmed skulle bolagen bli tvungna att förlita sin produktion på virke från plantage eller importerat timmer. I dagsläget finns det dock inget som tyder på att det skulle införas av den indonesiska regeringen. Även den illegala avverkningen skulle tydliggöras och därmed lättare kunna åtgärdas. Frivilligorganisationerna förutsätter dessutom att ett moratorium även inbegriper att regeringen åtgärdar de strukturella problemen i skogssektorn vad gäller korruption, anlagda skogsbränder, skuldbelagda skogsbolag, överkapacitet i industrin, markplanering, kränkta rättigheter och begränsade beslutsprocesser.

¹³⁴ <http://www.snf.se/verksamhet/skog/tropiskskog-pappersindustrin.htm>, 2003-05-11

Litteratur- och källförteckning

- Bachrach, Samuel, och Baratz, Michael, 1983, *Decisions and Non-decisions*, American Political Science Review, 57
- Barber, Charles, 1990, *The legal and regulatory framework and policy forest production in Indonesia*, Ministry of Forestry, Jakarta
- Barber, Charles and G. Churchill, 1987, *Land Policy In Irian Jaya: Issues and Strategies*, Government of Indonesia; United Nations Development Program: International Bank for Reconstruction and Development.
- Barr, Christopher, 1998, *Profits on Paper: The political-economy of fiber, finance and debt in Indonesia's pulp and paper industries*, CIFOR, Bogor
- Barr, Christopher, 2001, *Structural Adjustment and Forestry Reform in Post-Suharto Indonesia*, WWF Macroeconomics, Washington DC
- Colfer, Carol J and Resosudarmo Pradnja Aju Ida, 2002, *Which way forward? People, forests and policymaking in Indonesia*, Resources for the future
- Costanza, R, 1991, *Goals, agenda and policy recommendations for Ecological Economics*, Columbia University Press, New York
- Costanza, R, m.fl. 1997, *An Introduction to Ecological Economics*, CRC Press LLC, Florida
- Dahl, Robert A, 1957, *The Concept of Power*, Behavioural Science, 2:201-218
- Dahl, Robert A, 1999, *Demokratin och dess antagonister*, Ordfront/Demokratiakademien, Stockholm
- Dermawan, Ahmad, 2002, *Forest and Regional Autonomy: The Challenge of Sharing the Profits and Pains*, Colfer mfl, Resources for the Future, Washington DC
- Down to Earth, 2001, Down to Earth Newsletter no. 48
- Ejvegård, Rolf, 1996, *Vetenskaplig metod*, Studentlitteratur, Lund
- FAO, 2001, *Forest Resources Assessment 2000*, United Nations Food and Agriculture Organisation
- FLB, 1999, *The Forest Liaisons Bureau Newsletter 2/1999*. European Commission and Indonesia Forest Programme, Jakarta, Indonesia
- Funtowicz, SO och Raventz, JR, Funtowicz, Ravetz, 1993, *A new scientific methodology for global environmental issues*

Gillis, Malcolm, 1991, *Indonesia: Public Policies, Resource Management and the Tropical Forest in Public Policies and the Misuse of the Forest Resources*, ed Robert Repetto and Malcolm Gillis, Cambridge University Press, New York

Ginting, Longgena 2000, *Indonesian Forestry: How to move forward*, paper on Walhi's position on the CGI Forestry meeting, Jakarta, Indonesia, 26th January 2000

Groome, Poyry, 1993, *Institutional Strengthening for Timber Plantation Development*, Vol. 1, Main Report "Asian Development Bank Technical Advisory Assistance 1244-INO, Report No.1993/108/1

Gustavsson, Claes, 1972, *Ett utkast till en jämförande analys av olika maktteorier*, Memostencil 0357-45714, Åbo

Hveem, Helge, 1996, *Makt & välfärd, teorier i internationell politisk ekonomi*, Kristianstads Boktryckeri AB, Kristiansstad

Kartodihardjo, Hariadi, 1999, *Forest Management Policy Reform in Indonesia: The Need of Accountable Direction*. Paper prepared for the World banks review of the Forest policy in Indonesia 1999.

Kartodihardjo, Hariadi, 2002, *Structural Problems in Implementing New Forestry Policies*, Colfer mfl, Resources for the Future, Washington DC

Korten, David C, 1995, *When Corporations rule the world*, Kumarian Press

The World Bank, 1993, *Indonesia – production forestry. Achieving sustainability and competitiveness*. Unpublished draft working paper.

Lindayati, Rita, 2002, *Ideas and Institutions in Social Forestry Policy*, Colfer mfl, Resources for the Future, Washington DC

Lukes, Steven, 1974, *Power – A Radical View*, London: Macmillan

Matthew, Ed, 2002, *Paper Tiger, Hidden Dragons 2: APRIL Fools*, Friends of the Earth

Morgan, Gareth, 1986, *Images of organisation*, Sage, London

Myrdal, Gunnar, 1978, *Institutional Economics journal of Economic Issues*, 12(4) December, pp 771-83

Norgaard, RB, 1989, *The case for the methodological pluralism*, Ecological Economics, 1: 37-57

Ruzica, I., 1979, *Rent Appropriation in Indonesian Logging: East Kalimantan 1972/73-1976/77*. Bulletin of Indonesian Economic Studies, Vol. XV.

Siscawati, Mia, 2001, *The bitter Fruit of Oil Palm*, World Rainforest Movement, Uruguay

Shiva, Vandana, 1993, *Monocultures of the mind: perspectives on biodiversity and biotechnology*, Zed., London

Smith, Adam, 1957, *An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations*, London Penguin.

Söderbaum, Peter, 2000, *Ecological economics*, Earthscan, London

Tacconi, Luca, 2000, *Biodiversity and Ecological Economics; Participation, Values and Resource Management*, Earthscan, London

The Jakarta Post, 1996-03-08a

The Jakarta Post 2001b, Gorontalo inaugurated as the country's 32nd province, February 17

Utrikespolitiska institutet, 1998, *Indonesia*, ISBN 91-7183-269-6

Wrangham, Rachel, 2002, *Changing policy discourses and traditional communities 1960-1999*. Colfer et al, Resources for the Future, Washington DC

Personliga meddelanden

Ginting, Longena, Generalsekreterare, Walhi National i Jakarta, 2002-06-11

Transmigranter vid ett oljepalmsplantage i Merlung, Jambi, 2002-06-13 a

Byinvånare i Merlung, Jambi, 2002-06-13 b

Rufiq Uki, samverkanskoordinator Walhi Jambi, Jambi, Sumatra, 2002-06-14

Byinvånarna i Penyabungan village, Jambi, 2002-06-14

Mr Chairul Alamim NL Amik, House of Assembly Jambi, 2002-06-17

Syaf, Rudi, generalsekreterare, Warsi Jambi, Jambi, 2002-06-19

Siscawati, Mia, generalsekreterare, The Indonesian Institute for Forest and Environment, Bogor, Java, 2002-06-26

Mr Kartodiharjor, Hariadi, professor, Bogor Agriculture University, 2002-06-27

Simarmata, Rikardo, jurist, HuMa, Jakarta, Java, 2002-06-27

Internetkällor

<http://www.wrm.org.uy/deforestation/Asia/Indonesia.html>, 2001-02-22

www.wwf.se, 2001-05-21

<http://www.snf.se/verksamhet/skog/regnskog-palmolja.htm>, 2003-04-16

<http://www.wrm.org.uy/bulletin/48/Indonesia.html>, 2003-04-16

<http://www.snf.se/verksamhet/skog/tropiskskog-pappersindustrin.htm#bakgrund>,
2003-04-17

<http://www.wrm.org.uy/bulletin/55/Indoneisa.html>, 2003-04-17

<http://www.ui.se/text2001/art3001.htm>, 2003-04-17

<http://www.snf.se/verksamhet/skog/regnskog-palmolja.htm>. 2003-04-17

http://www.lonelyplanet.com/mapshells/south_east_asia/indonesia/indonesia.htm
2003-04-22

<http://www.snf.se/verksamhet/skog/tropiskskog-pappersindustrin.htm>, 2003-05-11

<http://www.infovoice.se/fou/bok/10000025.htm>, 2003-05-11

<http://www.snf.se/verksamhet/skog/tropiskskog-pappersindustrin.htm#bakgrund>,
2003-06-19